

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ СУМСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«До захисту допущено»

Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.

_____ Лариса ГРИЦЕНКО
(підпис)

«__» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійної програми «Банківська справа»

на тему: Кредитна політика банку (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»)

Здобувачки групи БС-01а

Чередніченко Крістіни Валентинівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

_____ Крістіна ЧЕРЕДНІЧЕНКО

Керівник доцент, к.е.н., доцент Євгенія МОРДАНЬ

(підпис)

Суми 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.

Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

«__» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Здобувачки групи БС-01а інституту
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Чередніченко Крістіни Валентинівни

Тема роботи: Кредитна політика банку (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»)

Затверджено наказом по СумДУ № 0568-VI від «22» травня 2024 р.

Термін здачі здобувачкою завершеної роботи «22» травня 2024 р.

Вихідні дані до роботи: наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, зокрема статті та матеріали науково-практичних конференцій, навчальна література, законодавчі та нормативні акти, інформаційні матеріали опубліковані на офіційному сайті НБУ, зокрема балансові звіти банків, внутрішні положення та консолідована звітність АТ КБ «ПриватБанк» тощо.

Зміст основної частини роботи: визначити сутність кредитної політики банку, її значення, мету, основні завдання, види та функції; розглянути механізму формування та реалізації кредитної політики; визначити систему показників оцінки ефективності кредитної політики; здійснити аналіз основних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк»; провести аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» та оцінити ефективність реалізації кредитної політики; розробити шляхи удосконалення кредитної політики банку

Дата видачі завдання: «08» квітня 2024 р.

Керівник доцент, к.е.н., доцент Євгенія МОРДАНЬ

(підпис)

Завдання прийнято до виконання
«08» квітня 2024 р.

(підпис)

Крістіна ЧЕРЕДНІЧЕНКО

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему:

Кредитна політика банку (на прикладі АТ КБ “ПриватБанк”)

Чередніченко Крістіна Валентинівна

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 57 сторінках, з яких список використаних джерел із 41 найменувань. Робота містить 12 таблиць, 14 рисунків, а також 4 додатків.

Враховуючи умови сьогодення банківська система функціонує в умовах невизначеності середовища на тлі ведення воєнних дій на території України. Стабільність банківської системи є однією з важливих передумов економічного розвитку держави. Активізація процесу кредитування сприяє економічному зростанню, розвитку існуючих підприємств і появі нових, збільшенню кількості робочих місць та інше. Одночасно кредитування є одним з основних напрямків діяльності банківської системи, що забезпечує отримання доходів, що є основною метою банків. Проте, останні стикаються з численними викликами, потенційними загрозами та можливостями, які мають бути враховані при розробці та реалізації їх кредитної політики. Обмежені можливості залучення кредитних ресурсів негативно впливають на економічний розвиток країни. Тому, дослідження даної проблематики є надзвичайно актуальною з точки зору адаптації кредитної політики банку до нових умов та пошуку напрямків її ефективної реалізації.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні теоретико-методологічних та практичних засад механізму формування та реалізації кредитної політики банку, вивченні особливостей її реалізації в АТ КБ «ПриватБанк» та пошуку шляхів удосконалення в умовах невизначеності економіко-соціального середовища на тлі воєнних дій в Україні.

У процесі написання роботи використано наступні методи дослідження: системний аналіз, порівняння, узагальнення та групування – при дослідженні теоретичних засад механізму формування та реалізації кредитної політики банку; аналіз та синтез, оцінювання, графічний і табличний методи відображення даних – при аналізі фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» та оцінці ефективності реалізації кредитної політики; економіко-математичний метод – при побудові багатофакторної регресійної моделі та прогнозуванні кредитного портфелю банку.

Основний результат роботи полягає в наступному: 1) набуло подальшого розвитку визначення поняття «кредитна політика банку»; 2) запропоновано механізм формування та реалізації кредитної політики банку розглядати за системним підходом з поєднанням цільової та організаційно-функціональної складової як єдиного цілісного механізму; 3) запропоновано шляхи удосконалення кредитної політики банку на основі побудови багатофакторної регресійної моделі впливу економіко-соціальних факторів на кредитний портфель банку та його прогнозування.

Отримані результати дослідження можуть бути використані вітчизняними банками для підвищення ефективності реалізації кредитної політики.

Результати деяких дослідження, висвітлених у кваліфікаційній роботі бакалавра, були опубліковані в збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії» (Суми, 27-29 травня 2024 року).

Ключові слова: кредитна політика, банк, ефективність, механізм формування та реалізації кредитної політики, оптимізація, кредитний портфель.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАК, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ...	10
1.1 Сутність, значення, мета та види кредитної політики банку.....	10
1.2 Механізм формування та реалізації кредитної політики банку....	16
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	25
2.1 Загальна характеристика діяльності банку за 2019-2023 роки	25
2.2 Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк».....	33
2.3 Оцінка ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»...	40
2.4 Удосконалення кредитної політики банку на основі побудови моделі впливу економіко-соціальних факторів на обсяг кредитного портфелю банку.....	45
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ.....	63
Додаток А Підходи до визначення сутності «кредитна політика банку»	63
Додаток Б Показники оцінки ефективності реалізації кредитної політики банку	64
Додаток В Організаційна структура АТ КБ «ПриватБанк».....	66
Додаток Г Звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки.....	67

**ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАК,
ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ**

КП	–	кредитна політика;
КПБ	–	кредитна політика банку;
КР	–	кредитний ризик;
МФР КПБ	–	механізм формування та реалізації кредитної політики банку;
«ПриватБанк»	–	Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк»

ВСТУП

Сьогодні банківської системи функціонують в умовах невизначеності спричиненої масштабним вторгненням та затяжними воєнними діями на території України, що дестабілізує економічні та політичні процеси. Стабільність банківської системи є однією з важливих передумов економічного розвитку держави. Можливість оцінки та прогнозування стану банківської системи дозволяє підвищити інтерес вітчизняних суб'єктів господарювання та іноземних інвесторів, а також визначити подальші напрями розвитку. В сучасних умовах обмежені можливості залучення кредитних ресурсів негативно впливають на економічний розвиток країни. Активізація процесу кредитування сприяє економічному зростанню, вдосконаленню існуючих підприємств і появі нових, збільшенню кількості робочих місць та інше. Одночасно кредитування є одним з основних напрямків діяльності банківської системи, що забезпечує отримання доходів, що є основною метою банків. Проте, поряд з доходами, банки стикаються і з певними ризиками, зокрема ризиком неповернення коштів позичальниками. Тому для ефективного здійснення процесу кредитування банки розробляють та реалізують кредитну політику, цілі якої мають відповідати стратегічним цілям банку. Отже, процес формування та реалізації кредитної політики банку є актуальним питанням дослідження.

Серед наукових робіт, що присвячені дослідженню кредитної політики банку, а саме розкриття сутності поняття, її мети, завдання, ролі, принципів формування, факторів впливу, механізму формування та реалізації, оцінки її ефективності, найбільш значущими є праці таких науковців: Карпова Т. [1], Миськів Г. [2], Аврамчук Л, Заквацький А. [4], Бикова О., Марченко О. [9], Бітнер І., Коротких О. [10], Грищенко Т. [13], Гуцал І. [14], Дзюбановська Н.[15], Добровольська О. [16, 17], Карбівничий І. [19], Кремень В. [24], Криклій О., Мірошніченко О. [25], Крухмаль О. [27],

Любар О. [29], Михайляк Г. [31], Табенська Ю. [41] та інші. Проте, враховуючи умови сьогодення, що формують невизначеність середовища на тлі ведення воєнних дій на території України, банки стикаються з численними викликами, потенційними загрозами та можливостями, які мають бути враховані при розробці та реалізації їх кредитної політики. Тому, дослідження даної проблематики є надзвичайно актуальною з точки зору адаптації кредитної політики банку до нових умов та пошуку напрямків її ефективної реалізації.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні теоретико-методологічних та практичних засад механізму формування та реалізації кредитної політики банку, вивченні особливостей її реалізації в АТ КБ «ПриватБанк» та пошуку шляхів удосконалення в умовах невизначеності економіко-соціального середовища на тлі воєнних дій в Україні.

Поставлена мета зумовила вирішення наступних завдань:

- визначити сутність кредитної політики банку, її значення, мету, основні завдання, види та функції;
- розглянути механізму формування та реалізації кредитної політики;
- визначити систему показників оцінки ефективності кредитної політики;
- здійснити аналіз основних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк»;
- провести аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» та оцінити ефективність реалізації кредитної політики;
- розробити шляхи удосконалення кредитної політики банку на основі побудови багатофакторної регресійної моделі впливу економіко-соціальних факторів на кредитний портфель банку та можливість його прогнозування.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі формування та реалізації кредитної політики банку на прикладі АТ КБ «ПриватБанк».

Предметом дослідження – є теоретично-методологічні засади та

практичні рекомендації щодо механізму формування та реалізації ефективної кредитної політики банку в умовах невизначеності середовища функціонування.

У процесі написання роботи використано наступні методи дослідження: системний аналіз, порівняння, узагальнення та групування – при дослідженні теоретичних засад механізму формування та реалізації кредитної політики банку; аналіз та синтез, оцінювання, графічний і табличний методи відображення даних – при аналізі фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» та оцінці ефективності реалізації кредитної політики; економіко-математичний метод – при побудові багатофакторної регресійної моделі та прогнозуванні кредитного портфелю банку.

Інформаційною базою для написання роботи виступили наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, зокрема статті та матеріали науково-практичних конференцій, навчальна література, законодавчі та нормативні акти, інформаційні матеріали опубліковані на офіційному сайті НБУ, зокрема балансові звіти банків, внутрішні положення та консолідована звітність АТ КБ «ПриватБанк».

Основний результат роботи полягає в наступному: 1) набуло подальшого розвитку визначення поняття «кредитна політика банку»; 2) запропоновано механізм формування та реалізації кредитної політики банку розглядати за системним підходом з поєднанням цільової та організаційно-функціональної складової як єдиного цілісного механізму; 3) запропоновано шляхи удосконалення кредитної політики банку на основі побудови багатофакторної регресійної моделі впливу економіко-соціальних факторів на кредитний портфель банку та можливість його прогнозування.

Результати дослідження, висвітлених у кваліфікаційній роботі бакалавра, були опубліковані в збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії» (Суми, 27-29 травня 2024 року).

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

1.1 Сутність, значення, мета та види кредитної політики банку

Сучасні банки відзначаються універсальністю у наданні кредитних послуг, які охоплюють широкий спектр потреб споживачів. Вони пропонують різноманітні банківські продукти, послуги та технології, спрямовані на задоволення різноманітних фінансових потреб клієнтів. Для оптимального використання всіх складових кредитного механізму банки розробляють відповідну кредитну політику (далі – КП). Ефективне управління цією політикою є важливою складовою успішної роботи банку в цілому та сприяє його подальшому розвитку.

При розкритті теми дослідження, одним з ключових аспектів є вивчення сутності поняття «кредитна політика банку» в контексті досліджень науковців. У таблиці А.1. систематизовано наявні наукові підходи щодо трактування даного поняття.

За результатами критичного аналізу наявних трактувань, нами було сформовано власне визначення поняття «кредитна політика банку» (далі – КПБ), під яким слід розуміти систему стратегічних і тактичних рішень, що визначають підходи та принципи кредитування, а також параметри, умови та процедури, за якими банк надає кредити своїм клієнтам. Ця політика визначається з урахуванням стратегічних цілей банку, його ризикових настанов, ринкових умов та внутрішніх ресурсів. КП має важливе значення для забезпечення фінансової стійкості, ефективного управління ризиками та досягнення стратегічних цілей банку.

Актуальність досліджуваної тематики підтверджується кількістю запитів за даною темою користувачами в пошуковій системі Google (рис. 1.1). Трендовий аналіз зміни частоти пошуку поняття «кредитна політика банку» проведено за останні 5 років, а саме з травень 2019 року по травень 2024 року, та включає всі країни світу. Аналіз засвідчив, що за цей період найбільша

кількість пошукових запитів що КП спостерігалася в лютому-квітні 2022 року та в квітні-травні 2024 року. Уцілому починаючи з 2020 року у світі спостерігається тенденція до зростання уваги до даної теми. Найбільше запитів щодо кредитної політики банку було зроблено в Ефіопії, Непалі, Філіппінах, Індії, Кенії, Китаю, США.

Google Trends

● credit policy of the bank

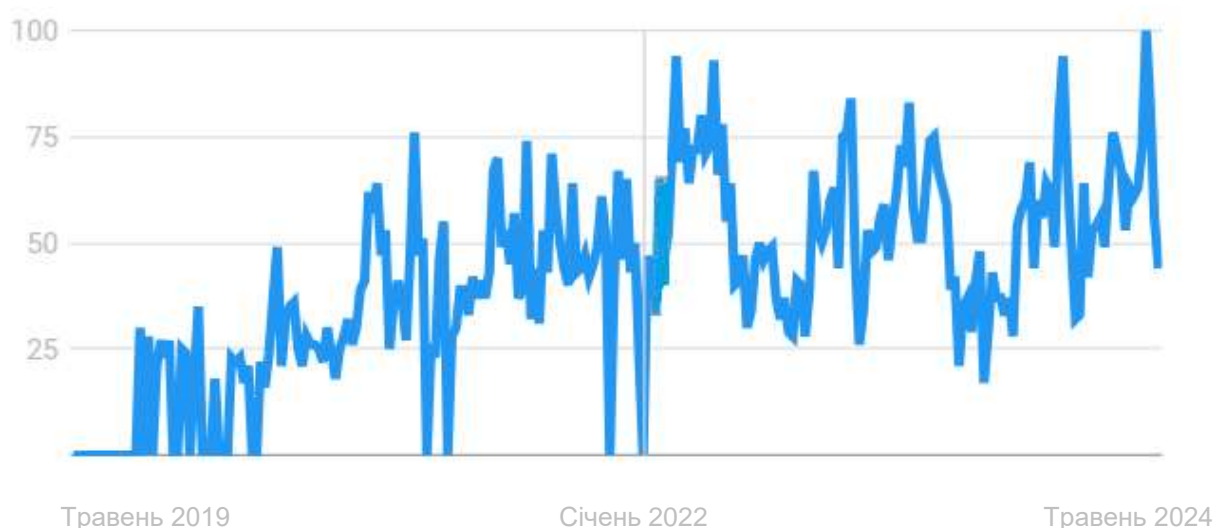

Рисунок 1.1 – Аналіз кількості запитів щодо тематики «кредитна політика банку» за допомогою пошукової системі Google [побудовано за допомогою інструментарію Google Trends www.google.com/trends]

Мета та завдання КПБ становлять основу її формування. При розробці концептуальних засад реалізації КП важливо враховувати, що її цілі мають відношення до стратегічних цілей і збігаються з цілями банківської політики в цілому. У процесі планування діяльності банку КП займає проміжне положення між стратегією, яка встановлює загальні критерії оцінки кредитної діяльності банку на довгострокову перспективу, та тактикою, що визначає конкретні дії кредитного підрозділу банку на короткостроковий період (рис.

1.2). Ключові принципи КП банку визначаються його місією та стратегією розвитку, і одночасно є фундаментом для розробки тактики, процедур, правил та механізмів її впровадження. На етапі формування КПБ розв'язуються завдання, пов'язані з установленням основних принципів, критеріїв, стандартів та обмежень для ухвалення управлінських рішень, які є обов'язковими для всіх структурних підрозділів банку.

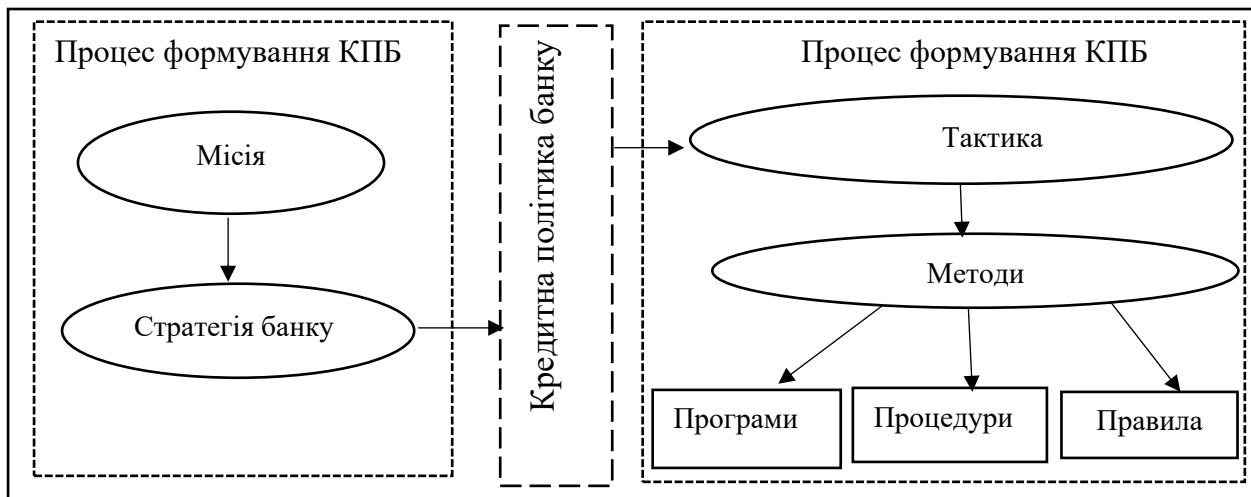

Рисунок 1.2 – Місце КПБ в ієрархії банківського менеджменту [19]

Метою КПБ [25, 31, 27, 26] є максимізація фінансового результату шляхом підвищення якості кредитного портфеля банку та мінімізації основних ризиків, таких як операційний, процентний та ризик ліквідності, під час здійснення кредитних операцій.

Окреслена мета КП включає вирішення таких завдань [25, 31, 27]:

- встановлення чітких критеріїв оцінки ризиків для прийняття кредитних рішень;
- розробка стратегій мінімізації ризиків і забезпечення стійкості кредитного портфеля;
- встановлення процедур і правил надання кредитів з метою забезпечення високої якості портфеля;
- підтримка оптимального балансу між ризиком та прибутковістю кредитної діяльності;

– забезпечення відповідності кредитної політики законодавчим вимогам та стандартам.

Ці завдання спрямовані на досягнення цілей КП і забезпечення стабільності та ефективності функціонування банку.

Існують різні типи КПБ, які можуть варіюватися залежно від його стратегічних цілей, ринкових умов та ризикових настанов. Науковці виокремлюють наступні типи КП [7, 11, 25, 31, 30]:

– консервативний – спрямований на мінімізацію ризиків шляхом обмеження кредитних ризиків та збереження високих стандартів кредитної якості. Цей тип використовується у випадках, коли банк ставить перед собою пріоритетну мету забезпечення стабільності та надійності. За такої політики питома вага наданих кредитів у структурі активів складає не більше 30 %.

– поміркований – стратегія, що комбінує елементи консервативної та агресивної політики з метою досягнення оптимального балансу між ризиком та прибутковістю. Цей підхід може бути використаний у випадках, коли банк прагне забезпечити стійке, але одночасно ефективне функціонування на ринку. За такої політики питома вага наданих кредитів у структурі активів складає не більше 30-50%.

– агресивний – спрямований на активне надання кредитів та розширення кредитного портфеля з метою збільшення обсягів прибутку. Цей підхід може бути використаний у випадках, коли банк прагне зайняти провідну позицію на ринку та максимізувати свій дохід. За такої політики питома вага наданих кредитів у структурі активів складає більше 50%.

КПБ можна класифікувати залежно від різних критеріїв. На нашу думку, найбільш вдалою є класифікація від Любар О.О. [29], що представлена на рисунку 1.3.

<p><i>За суб'єктами кредитування:</i></p> <ul style="list-style-type: none">– відносно корпоративних клієнтів;– відносно клієнтів малого та середнього бізнесу;– відносно фізичних осіб підприємців;– відносно фізичних осіб.	<p><i>За цілями:</i></p> <ul style="list-style-type: none">– за поданням цільових позик;– за поданням нецільових позик.	<p><i>За ціною кредиту:</i></p> <ul style="list-style-type: none">– надання стандартних позик;– надання пільгових кредитів;– надання проблемних позик.
--	--	--

Рисунок 1.3 – Класифікація кредитної політики банку за різними критеріями [29, 31]

КПБ виконує ряд важливих функцій. Аналіз наукової літератури [16, 25] свідчить, що функції поділяться на загальні (притаманні різним елементам банківської політики) та специфічні (ті, що відрізняють КП від інших елементів банківської політики).

До загальних функцій КП відносяться:

– комерційна – полягає в забезпеченні ефективного використання ресурсів банку та максимізації його прибутковості через реалізацію кредитних операцій;

– стимулююча – полягає в тому, щоб активно підтримувати розвиток різних секторів та галузей економіки шляхом надання кредитів та забезпечення безперервного руху грошей в економіці;

– контролююча – полягає в управлінні та регулюванні рівня ризику, пов'язаного з кредитуванням, з метою запобігання можливим фінансовим труднощам та збереженням фінансової стійкості. Передбачає постійний моніторинг кредитного портфеля та ризиків, пов'язаних з ним, з метою своєчасного виявлення потенційних проблем і вжиття заходів для їх уникнення чи зменшення впливу.

До специфічних функцій КПБ відносять:

- створення системи цілей управління кредитною діяльністю банку спрямоване на досягнення ефективного та стабільного функціонування цієї сфери;
- узгодження інтересів кредиторів та позичальників за для забезпечення довіри до банку та підтримки стабільності його фінансової системи;
- оптимізація окремих кредитних продуктів та кредитного портфеля банку загалом, що передбачає аналіз ринкових умов, потреб клієнтів та конкурентного середовища.

Одним із ключових аспектів, які враховуються при формуванні та реалізації КПБ, є здатність позичальника вчасно та повністю виконувати свої зобов'язання згідно з умовами кредитного договору. Оцінка кредитоспроможності передбачає комплексний аналіз таких параметрів, як рентабельність, ділова активність, фінансова стійкість, платоспроможність, а також врахування факторів, що впливають на фінансово-господарську діяльність самого позичальника. При проведенні аналізу кредитоспроможності позичальника вирішуються наступні ключові питання: чи здатен позичальник повністю і своєчасно виконати свої зобов'язання; чи готовий позичальник погасити свій борг; чи є дана кредитна операція ефективною для кредитора та який прибуток він отримує від цієї угоди. КПБ є одним із найважливіших інструментів для мінімізації ризиків, з якими стикається банк.

Отже, КП грає важливу роль у забезпеченні прибутковості банку, оскільки вона впливає на його доходи, витрати та ризики. Вивчення різних підходів до трактування поняття «кредитна політика банку», дало можливість сформулювати власне, як систему стратегічних і тактичних рішень, що визначають підходи та принципи кредитування, а також параметри, умови та процедури, за якими банк надає кредити своїм клієнтам. Розкриваючи сутність КПБ визначили її місце в ієрархії банківського менеджменту, окреслили її мету та завдання, охарактеризували типи КП (консервативний, поміркований,

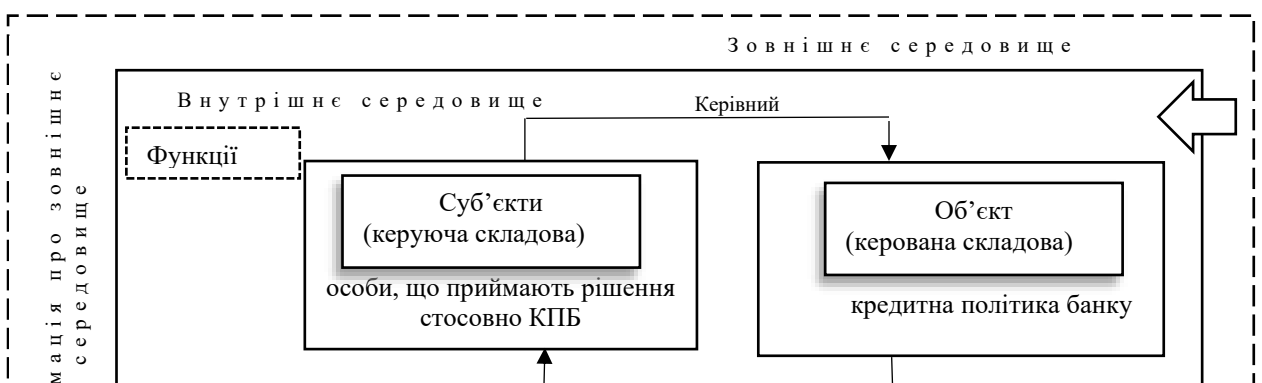
агресивний), навели класифікацію КП за різними ознаками (за суб'єктами кредитування, цілями, ціною кредиту, географією застосування, типом ринку, забезпеченістю), виокремили загальні та специфічні функції КПБ.

1.2 Механізм формування та реалізації кредитної політики банку

Зважаючи на роль КП у забезпеченні стабільного функціонування банківської установи, у ефективності діяльності банку в майбутньому та забезпеченні прибутковості за для задоволення інтересів як власників так і клієнтів, постає необхідність у розробці ефективного механізму формування та реалізації КПБ.

У нашому дослідженні під механізмом формування та реалізації кредитної політики банку (дала – МФР КПБ) будемо розуміти комплекс взаємоузгоджених дій щодо розробки та схвалення управлінських рішень з питань реалізації КПБ, які базуються на системі завдань, принципів, методів, функцій, та забезпечують досягнення поставлених цілей та запланованого рівня прибутковості банківської діяльності.

Пропонуємо МФР КПБ розглядати із використанням системного підходу, що поєднує цільову та організаційно-функціональну складову в єдиний цілісний механізм. Цільова складова визначає головну мету та завдання КПБ, які були нами описані в попередньому розділі. Організаційно-функціональна складова МФР КПБ включає суб'єкти та об'єкти, а також функції, що вони виконують. Елементи організаційно-функціональної складової МФР КПБ та їх взаємозв'язки представлені на рисунку 1.4.

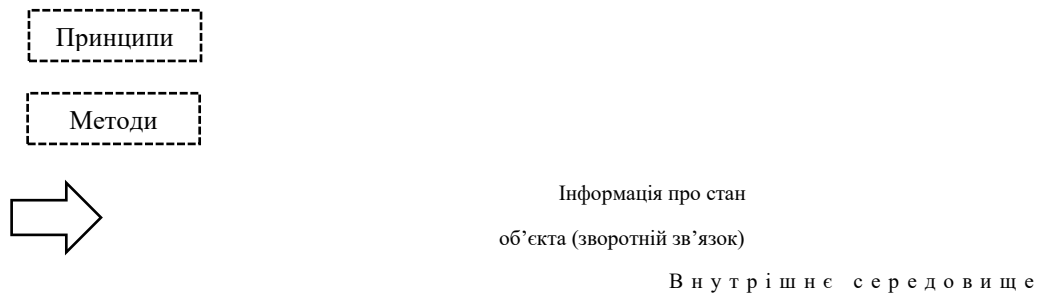

Рисунок 1.4 – Елементи організаційно-функціональної складової МФР КПБ [складено автором]

Суб'єкти (керуюча система) – це взаємопов'язана сукупність внутрішніх структурних підрозділів та служб банку, які відповідають за розробку та прийняття управлінських рішень з окремих аспектів формування та реалізації КПБ, а також несуть відповідальність за результати цих дій.

На стратегічному рівні формування КПБ здійснює Спостережна рада, яка діє в рамках своїх повноважень і несе відповідальність перед власниками, вкладниками/контрагентами та органами банківського нагляду. Вищим органом, відповідальним за реалізацію КПБ на стратегічному рівні, є Правління банку, яке оперує в межах своїх повноважень та несе відповідальність перед Спостережною радою, вкладниками, контрагентами та органами банківського нагляду.

Деякі функції щодо ухвалення управлінських рішень та контроль за їх виконанням, Правління банку передає колегіальним органам, спеціально створеним для цієї мети. Згідно з вимогами законодавства України, банки повинні створювати Кредитний комітет як основний орган для ефективного керування своєю кредитною діяльністю. Структура Кредитних комітетів кожного банку визначається індивідуально в залежності від його регіональної організації та системи делегування повноважень.

На тактичному рівні розробкою та реалізацією КПБ займаються працівники відділу ризик-менеджменту та інших структурних підрозділів банку, зокрема бізнес-підрозділи, які є учасниками кредитного процесу [25].

Принципи, що покладені в основу МФР КПБ зазначені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Принципи формування та реалізації КПБ [1, 25]

Назва принципу	Сутність принципу
Наукова обґрунтованість	необхідний для дослідження та оцінки саме тих особливостей банківської сфери, які є важливими для певного виду діяльності
Безперервність	оцінка активів і пасивів банку здійснюється на основі припущення, що банк буде продовжувати свою діяльність у передбачуваному майбутньому
Складність	взаємозалежне і пропорційно взаємоузгоджений розвиток системи в цілому, яка забезпечує зв'язок усіх підсистем і елементів
Динамічність	банківська система постійно розвивається, пристосовуючись до змін в економічній ситуації в країні
Системність	зменшення більшості складних завдань для отримання результату проекту, який можна використовувати для підвищення якості вирішення однієї або кількох основних завдань
Оптимальність	вибір оптимального варіанта плану з безлічі прийнятних варіантів
Об'єктивність	інформації повинна бути об'єктивною по відношенню до різних користувачів
Ефективність	всі учасники банківської системи повинні прагнути до досягнення поставлених цілей
Доцільність і зобов'язання	цільова спрямованість програм на забезпечення кінцевих результатів

КПБ базується на реальних економічних передумовах і джерелах кредитного потенціалу. Для успішної реалізації банку необхідно на постійній основі аналізувати фактори, що впливають на надходження кредитних коштів. У зв'язку з цим необхідно розглянути основні чинники, що впливають на ефективність політики банку щодо розвитку кредитування. Аналіз наукової літератури засвідчив відсутність єдиного підходу до групування факторів, які впливають на КПБ. На основі проведеного дослідження пропонуємо поділяти фактори на екзогенні та ендогенні [2,19, 25]. Екзогенні – це фактори, які є неконтрольованими з боку суб'єктів управління та формуються поза межами банку. Ендогенні – фактори, які формуються безпосередньо в банку під впливом управлінських рішень. Детальний опис екзогенних та ендогенних факторів наведено на рисунку 1.5.

Під час формування КПБ важливіше не тільки значення визначених факторів, але й потенційні можливості, які вони можуть надати для реалізації кредитної стратегії, а також загрози, які існують у різних аспектах цього середовища.

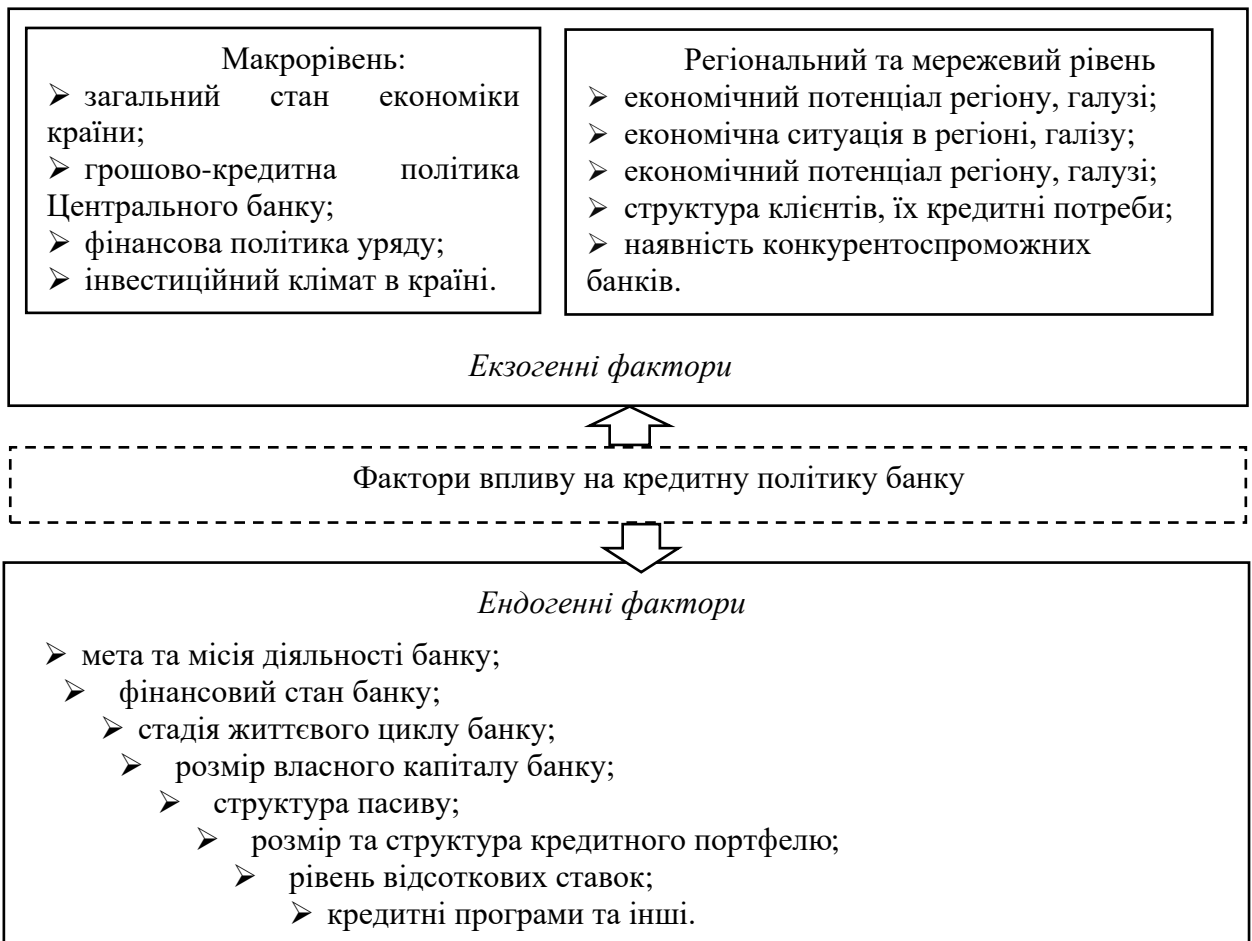

Рисунок 1.5 – Фактори впливу на формування та реалізацію КПБ (складено автором на основі [2,19, 25])

Важливою складовою МФР КПБ є формування внутрішніх нормативних документів, які встановлюють стандарти, ліміти та обов'язки для співробітників банку на різних етапах кредитування. Ці документи також визначають можливості для проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту, який оцінює якість управління кредитними операціями.

КПБ передбачає також процес її фінансового забезпечення та безпосередньо процес банківського кредитування. Фінансове забезпечення фокусується на тому, як банк забезпечує себе фінансовими ресурсами, які потрібні для надання кредитів. Включає в себе розгляд різних джерел, таких як власні кошти, залучення депозитів, випуск облігацій тощо. Крім того, цей процес визначає форми та методи залучення цих коштів, враховуючи

різноманітні фінансові інструменти та стратегії.

Процес банківського кредитування включає реалізацію різноманітних кредитних процедур та видів кредитних продуктів. Цей ланцюг фокусується на тому, як банк розглядає, оцінює та надає кредити своїм клієнтам. Безпосередньо банк здійснює кредитний аналіз, розробляє кредитні умови, визначає ризики та приймає рішення щодо надання кредитів.

Взаємопов'язаність даних елементів дозволяє банку ефективно керувати своїми фінансовими ресурсами та надавати кредити з мінімальним ризиком, одночасно задовольняючи потреби своїх клієнтів у фінансовій підтримці та сприяючи економічному розвитку.

Кредитний ризик (далі – КР) безперечно є одним з ключових чинників, які суттєво впливають на формування та успішну реалізацію КП будь-якого банку. Під час надання кредитів банки стикаються з потенційною небезпекою неповернення позичених коштів через різноманітні фактори, такі як фінансові труднощі клієнта, зміни в економічному середовищі, політичні та інші ризики.

Ефективне управління КР є критично важливим для забезпечення стабільності та прибутковості банку. Для цього потрібна ретельна розробка та реалізація системи управління КР, яка включає в себе аналіз кредитоспроможності клієнтів, оцінку ймовірності дефолту, встановлення адекватних кредитних умов та механізмів мінімізації ризиків.

Серед ключових елементів системи управління КР можна виділити стратегічне планування, розробку внутрішніх процедур та політик, використання різноманітних методів кредитного аналізу та моделей ризик-менеджменту, а також постійний моніторинг та оновлення цих процесів відповідно до змін в економічному та ринковому середовищі.

Запровадження ефективної системи управління КР допомагає банкам забезпечити не лише безпеку своїх фінансових активів, а й створити умови для стійкого росту та розвитку, збільшуючи довіру клієнтів та інвесторів і підвищуючи конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг.

Створення контролюючого механізму є важливим етапом у забезпеченні

ефективності та успішності КПБ. Цей механізм включає в себе ряд дій, спрямованих на постійне моніторинг та контроль за виконанням КП, а також на прийняття швидких управлінських рішень для мінімізації ризиків та досягнення поставлених цілей.

Контролюючий механізм включає такі три основні елементи:

- спостереження – постійний аналізування економічних, фінансових та ринкових обставин, які можуть впливати на реалізацію КПБ, що дозволяє оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та адаптувати кредитну стратегію;

- моніторинг результатів кредитних операцій – системне відстеження фактичних результатів кредитних операцій порівняно з запланованими, що дозволяє виявляти будь-які відхилення та ризики, оперативно реагувати на негативні тенденції та приймати відповідні корегувальні заходи;

- прийняття управлінських рішень – на основі результатів моніторингу та аналізу відхилень банк приймає швидкі управлінські рішення для мінімізації ризиків та досягнення поставлених цілей. Це проявляється в зміні кредитної стратегії, коригуванні кредитних умов чи розробці нових підходів до управління ризиками;

Зокрема, контроль КП включають:

- внутрішній аудит – процес перевірки дотримання внутрішніх процедур, стандартів та правил під час реалізації КПБ;

- зовнішній аудит – проводиться зовнішніми аудиторськими фірмами, щоб переконатися, що їхні кредитні операції відповідають регуляторним вимогам та стандартам фінансової звітності;

- моніторинг ризиків – постійний моніторинг КР дозволяє банку вчасно виявляти потенційні проблеми та реагувати на них. Він включає: аналіз кредитного портфеля, виявлення сигналів про можливі зміни в економічному середовищі та оцінку ризиків, пов'язаних з кредитними операціями;

- внутрішні контрольні процедури – банк розробляє та впроваджує внутрішні контрольні процедури для забезпечення виконання КП. Вони

включають: розподіл обов'язків між різними підрозділами, перевірку та підтвердження кредитних рішень, а також механізми виявлення шахрайства та недобросовісної поведінки;

– внутрішня звітність – регулярна звітність про кредитну діяльність допомагає керівництву банку відстежувати результативність та ефективність КП, а також вчасно виявляти будь-які невідповідності чи проблеми.

Контролюючий механізм допомагає банку підтримувати стабільність та ефективність його кредитної діяльності, а також забезпечує вчасну реакцію на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

МФР КП включає також оцінку її ефективності, яка реалізується за представленою схемою, що зображена на рисунку 1.6.

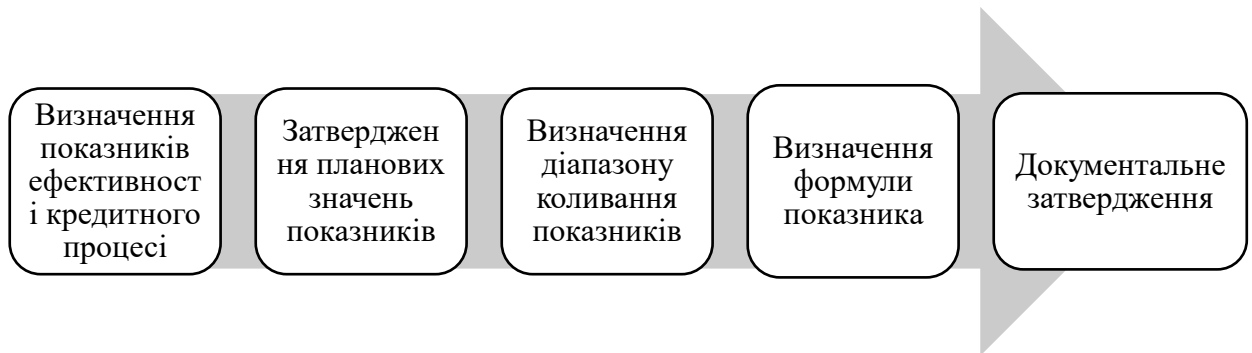

Рисунок 1.6 – Схема оцінки ефективності реалізації КПБ [4, 6, 9, 17, 31, 41]

У результаті систематизації наукових поглядів [4, 6, 9, 17, 31, 41] пропонуємо всю сукупність показників, що використовуються для оцінки ефективності реалізації КПБ поділити на дві групи.

Перша група показників характеризуватиме розмір, склад, структуру і динаміку кредитного портфелю банку.

Друга група показників характеризує ефективність реалізації КПБ і включає групу показників, що характеризують дохідність та ризиковість кредитного портфелю. Вони є визначальними, так як на основі їх робляться висновки щодо реалізації обраної КПБ, та окремих їх складових, і на основі яких приймаються обґрунтовані управлінські рішення щодо її удосконалення.

Характеристики даних показників детально представлена в додатку Б.

Змістовне наповнення кожної із наведених груп показників представлено на рисунку 1.7.

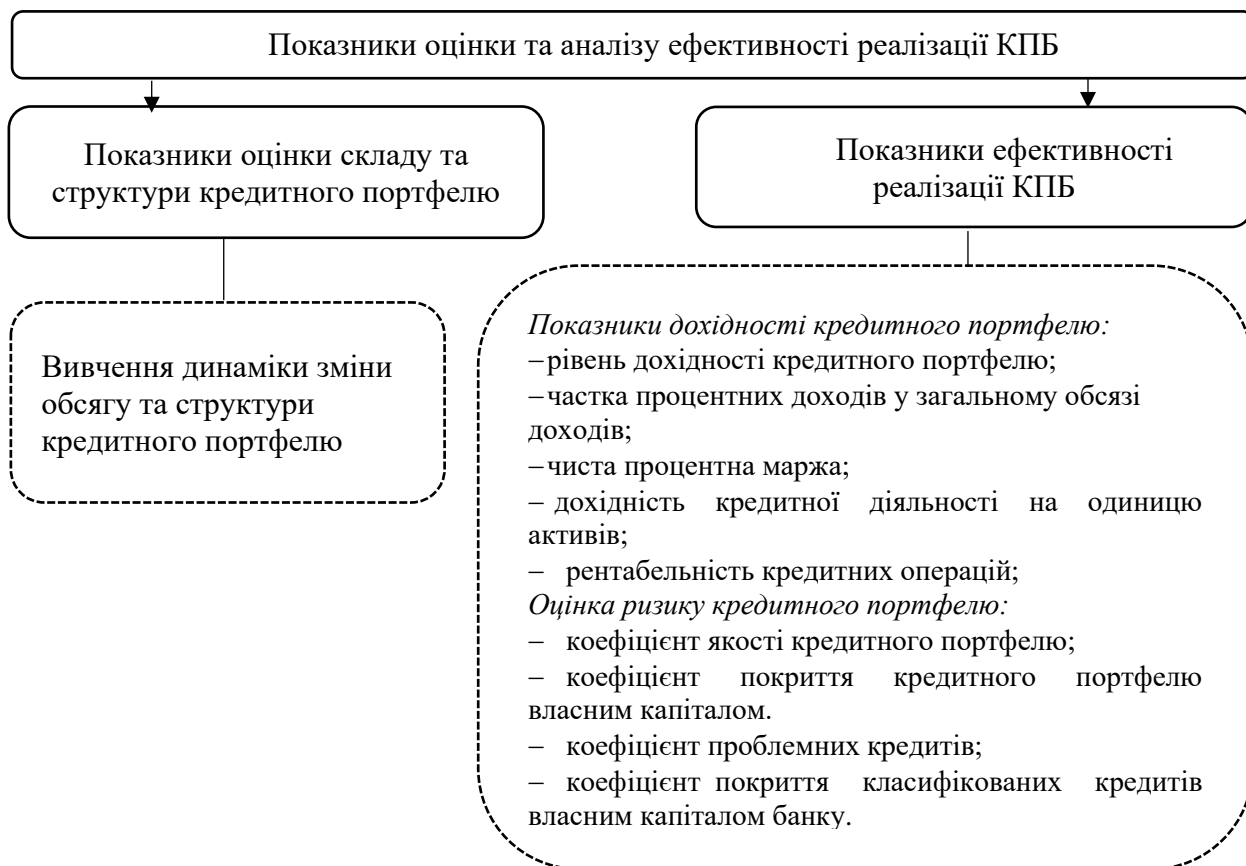

Рисунок 1.7 – Система показників оцінки ефективності реалізації КПБ [складено автором на основі 4, 6, 9, 17, 31, 41]

Отже, МФР КПБ є складним та комплексним процесом, під яким ми розуміємо комплекс взаємоузгоджених дій щодо розробки та схвалення управлінських рішень з питань реалізації КПБ, які базуються на системі завдань, принципів, методів, функцій, та забезпечують досягнення поставлених цілей та запланованого рівня прибутковості банківської діяльності. МФР КПБ розглянуто за системним підходом, що включає цільову (мета, завдання) та організаційно-функціональну складову (суб'єкт, об'єкт, функції, принципи, методи, фактори). Розглянуто КР, як ключових чинник, що має вплив на формування та реалізацію КПБ. Визначено, що важливим

елементом МФР КПБ є контрольний механізм, що включає спостереження за факторами, моніторинг результатів кредитних операцій та прийняття управлінських рішень. Оцінка ефективності реалізації КП, є важливим елементом при розробці та прийнятті управлінських рішень, вона включає дві групи показників, перша включає показники оцінки складу та структури кредитного портфелю, друга – показники ефективності реалізації КПБ. Розглянутий механізм забезпечує комплексний підхід до формування та реалізації КПБ, за для досягнення головної цілі – прибутковість банку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Загальна характеристика діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки

АТ КБ «ПриватБанк» почав свою діяльність в 1992 році у формі товариства з обмеженою відповідальністю. У 2016 році був націоналізований державною з огляду на його системну важливість для розвитку банківської системи та економіки країни в цілому. Відповідно, 100% акцій банку належить державі в особі Міністерства фінансів України.

Сьогодні, АТ КБ «ПриватБанк» є найбільшим українським банком за розміром активів, власного капіталу та зобов'язань. Станом на 01.01.2024 року частка активів АТ КБ «ПриватБанк» складає 39 % від загальної суми активів усіх банків, зобов'язань – 23% , власного капіталу – 28%. З 2015 року і до сьогодні Національний банк України відносить АТ КБ «ПриватБанк» до системно важливих. Прибутковість банківської системи в 2023 році склала 86545 млн грн, на АТ КБ «ПриватБанк» припадає 44 % прибутку (37764 млн грн). Завдяки своїй інноваційній діяльності, а також спільній реалізації державних програм, кількість активних клієнтів банку становить понад 19 млн осіб. Банк має найбільшу мережа відділень, банкоматів та терміналів самообслуговування. Все це відрізняє АТ КБ «ПриватБанк» від його конкурентів на банківському ринку та надає йому переваги в банківському бізнесі.

Організаційна структура управління АТ КБ «ПриватБанк» наведена в додатку В. Структура включає в себе різноманітні органи управління, кожен з яких має свої чіткі повноваження та відповідальність. Акціонери, Наглядова рада, Правління, Ревізійна Комісія та Служба внутрішнього аудиту є ключовими складовими цієї структури. Вони забезпечують надійний контроль

над управлінням банком з точки зору стратегічного планування, фінансової стійкості, виконання регулятивних вимог та забезпечення високих стандартів корпоративного управління. Розподіл повноважень, компетенцій та підпорядкованості органів управління чітко визначений у Статуті банку та положеннях про органи управління. Ці документи встановлюють також принципи взаємодії між різними органами, що забезпечує гармонійну та ефективну роботу всієї структури. Організаційна структура повністю відповідає вимогам законодавства та враховує специфіку банківської діяльності.

За результатами рейтингового агентства Moody's щодо оцінки кредитоспроможності українських банків, який був опублікований у лютому 2023 року, позиція «ПриватБанку», як і інших п'яти банків України, знизилася з «Саа3» до «Са» через зміну рейтингу незабезпеченого боргу України з аналогічного рівня до «Са». Moody's зауважує, що це зниження рейтингів викликано наслідками війни з Росією, які, ймовірно, мають довгострокові наслідки для економіки та державних фінансів України.

За підсумками 2023 року Міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings підтвердило стабільність рейтингу «ПриватБанку». Згідно зі звітом Fitch Ratings, довгостроковий рейтинг дефолту емітента в іноземній валюті (РДЕ) залишається на рівні «ССС-», а довгостроковий рейтинг дефолту в національній валюті також залишається стійким на рівні «ССС». Крім того, рейтинг життєздатності банку залишається незмінним на рівні «ссс-».

З метою підтримки бізнесу та населення у період воєнного стану в 2023 році «ПриватБанк» здійснив такі кроки:

- автоматично продовжено терміну дії карток, включаючи бізнес-картки. Це означає, що клієнтам не потрібно відвідувати відділення банку для оновлення картки, що стає особливо зручним для тих, хто проживає на тимчасово окупованих територіях;

- у рамках програми відновлення пошкодженого житла через російську агресію, було впроваджено цифрову картку «єВідновлення» у співпраці з

Міністерством цифрової політики та Міністерством реінтеграції. «ПриватБанк» бере на себе 70.27% виплат за цією програмою, і загальний обсяг виплат у 2023 році перевищив 2.6 мільярда гривень;

- за спільної ініціативи з Міністерством соціальної політики, було запроваджено програму «єОздоровлення», що включає в себе спеціальну картку з унікальними можливостями використання для оздоровлення дітей з малозабезпечених та багатодітних сімей, а також дітей з інвалідністю;

- у рамках програми «єПідтримка», були здійснені виплати на картку, зокрема, внутрішньо переміщеним особам та за військовими облігаціями.

- створено та введено в дію преміальні цифрові картки всіх рівнів, що не потребують пластикового носія, для забезпечення можливості здійснення розрахунків, відкриття додаткових та нових рахунків, а також перевипуску без необхідності відвідування банківського відділення;

- впроваджено можливість отримати депозитного договору через зручний для клієнта канал обслуговування (відділення, мобільна та веб-версії Приват24), що відповідає діючому вкладу з актуальними параметрами, такими як сума на рахунку, відсоткова ставка, дата закінчення вкладу тощо;

- важливим кроком у розвитку фінансової підтримки українського бізнесу стала співпраця з міжнародними фінансовими інституціями у плані розподілу ризиків та впровадження нових механізмів грантової підтримки (міні-гранти, страхування сільськогосподарських ризиків та інші проекти). У серпні та грудні 2023 року були укладені угоди з Європейським Банком Реконструкції та Розвитку щодо розподілу ризиків для нових кредитів на загальну суму 240 мільйонів євро [21].

В рамках дослідження варто здійснити також комплексний аналіз фінансового стану АТ КБ «Приватбанк» використовуючи показники фінансової звітності банку, що представлені в додатку Г. Ключові показники діяльності наведені на рисунку 2.1.

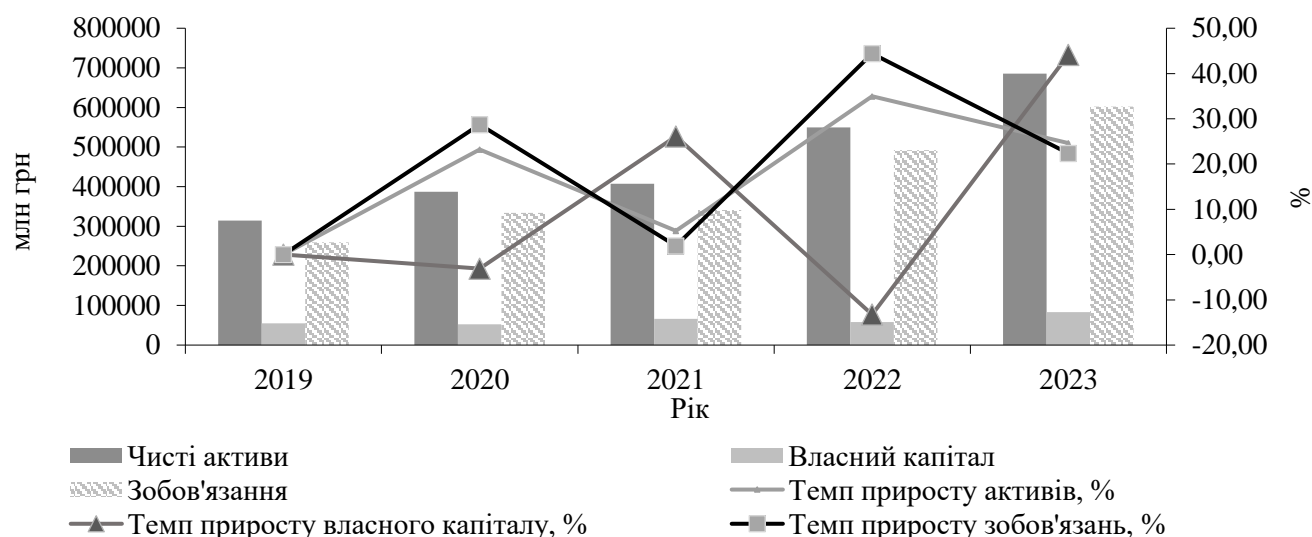

Рисунок 2.1 – Динаміка ключових показників діяльності «ПриватБанк» за 2019-2023 рр., млн грн [8, 21]

За 2019-2023 роки динаміка основних показників діяльності «Приватбанк» мала висхідний характер. Зокрема, активи зросли на 370957 млн грн або на 118 %, власний капітал – на 28765 млн грн або на 53 %, а зобов'язання – на 342192 млн грн або на 132 %. У 2021 та 2023 році темп зростання власного капіталу випереджав темп зростання зобов'язань, що свідчить про покращення фінансового стану банку в ці роки, чого не можна сказати про 2020 та 2022 роки. У структурі всіх активів частка власного капіталу в 2019 році становила 17 %, а в 2023 році – 12 %. Тобто, зростання ресурсної бази банку відбулося за рахунок не власних ресурсів, а за рахунок залучених та запозичених, частка яких зросла в структурі балансу з 83 % до 88%. Подальший детальний аналіз структури активів та пасивів банку покаже за рахунок яких операції відбулися дані зміни. Динаміка основних складових власного капіталу банку представлена на рисунку 2.2 та в таблиці Г.2.

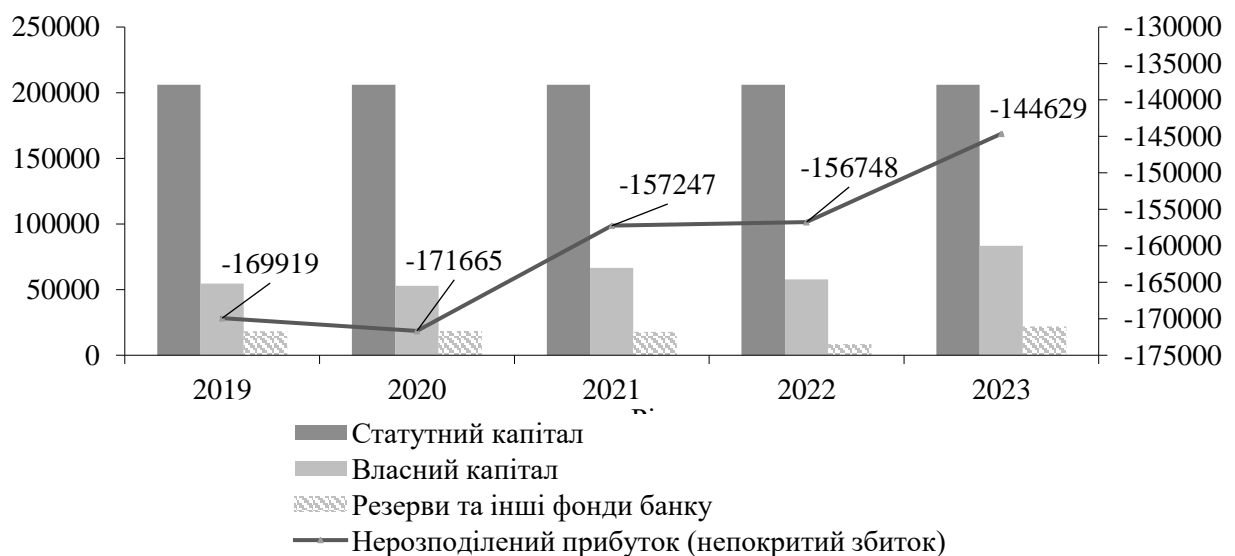

Рисунок 2.2 – Динаміка статей власного капіталу «Приватбанк» за 2019-2023 рр., млн грн [8, 21]

Аналіз структури власного капіталу банку засвідчив незмінність статутного капіталу, який за всі досліджувані роки склав 206060 млн грн, та зростання резервних фондів на 3475 млн грн, тобто на 18,92% з 18365 млн грн до 21840 млн грн. При цьому, у банку наявні суттєві непокриті збитки, які в 2019 році склали 169919 млн грн, а в 2023 році – 144629 млн грн. Наявність непокритих збитків впливає на загальний розмір власного капіталу та зменшує його на відповідну суму. Оскільки, банку за останні п'ять років вдалося скоротити розмір непокритого збитку на 15 % та наростити резервні фонди на 19 % це сформувало позитивну динаміку до зростання обсягу власного капіталу з 54529 млн грн до 83294 млн грн, тобто на 53%.

Абсолютні значення статей зобов'язань та їх структура представлена в таблицях Г.3 та Г.4. Загальна сума зобов'язано банку зросла на 342192 млн грн, тобто на 132 %. Дане зростання відбулося за рахунок зростання коштів на рахунках клієнтів, які у структурі зобов'язань займають в середньому 92%, а їх сума за останні п'ять років зросла з 231386 млн грн до 5496686 млн грн. Детальний аналіз обсягів коштів клієнтів на рахунку в «ПриватБанку» представлено в таблиці 2.1 та в таблиці Г.4.

Таблиця 2.1 – Динаміка обсягів коштів клієнтів «ПриватБанку» за 2019-2023 рр., млн грн [8, 21]

Показник	Рік					Відхилення +/- 2023 р. до 2019 р.
	2019	2020	2021	2022	2023	
Кошти клієнтів	231386	309536	321705	464872	549687	318300
– кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	50195	84237	95090	130327	157329	107134
у тому числі кошти на вимогу	39551	69333	82583	116118	144633	105082
– кошти фізичних осіб	181013	225043	226373	333937	391514	210501
у тому числі кошти на вимогу	81667	122470	136602	243427	314202	232534

За аналізовані роки частка коштів клієнтів банку зросла на 318300 млн грн або на 138 %. Дане зростання відбулося за рахунок збільшення як коштів суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ на 107134 млн. грн., так і коштів фізичних осіб на 210501 млн грн. Аналіз структури складу коштів клієнтів банку засвідчив, що більше 70% це кошти залучені від населення. За 2019-2023 роки сума коштів фізичних осіб на рахунку в банку зросла на 116%, проте у структурі зобов'язаннях банку їх частка скоротилася з 70 % до 65 %. Відповідно, частка коштів залучених від юридичних осіб в загальній структурі зобов'язань зросла з 19 % до 26 %, та в абсолютному значенні збільшилася аж на 213 %. Переважна більшість коштів бізнесу це кошти на вимогу, їх частка складає 79 % у 2019 році та 92% у 2023 році. Тобто це кошти які перебувають на рахунку і використовуються клієнтом на першу вимогу. Дана тенденція не є позитивною, оскільки це свідчить, що частка середньо та довготермінових депозитів суттєво скоротилася, що негативно впливаю на ліквідність банку та можливість банку в довгостроковій перспективі фінансувати свої активні операції. Аналогічна тенденція прослідковується з коштами населення, частка коштів на вимогу зросла з 45% до 80 % у структурі всіх коштів залучених від населення. Тобто клієнти банку

надають перевагу тримати ліквідні кошти, які за першої необхідності можна використати чи зняти з рахунку.

Проаналізуємо фінансовий результат діяльності «ПриватБанку» за останні 5 років (рис. 2.3) використовуючи таблицю В.5.

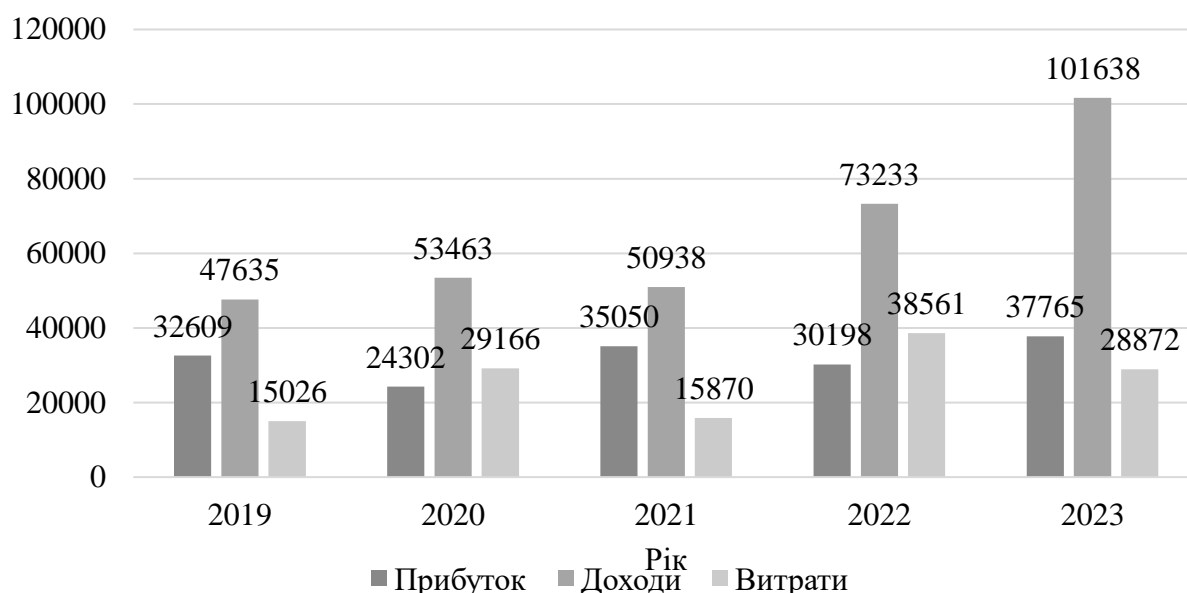

Рисунок 2.3 – Результати діяльності «ПриватБанк» за 2019-2023 рр., млн грн [8, 21]

За результатами роботи у 2023 році «ПриватБанк» отримав найбільшу суму прибутку за останні п'ять років це 37765 млн грн. Отримати позитивно зростаючий фінансовий результат вдалося за рахунок випереджальних темпів приросту доходів порівняно із витратами. Так, за 2019-2023 рр. доходи банку зросли на 113 %, а витрати банку на 92 %. Доходи банку формувалися за рахунок комісійних доходів (41589 млн грн), процентних доходів від операцій з цінними паперами (37795 млн грн), з фізичними особами (20292 млн грн), з юридичними особами (8150 млн грн).

Частка процентних витрат за аналізовані роки суттєво скоротилася з 14174 млн грн до 6616 млн грн, що цілком підтверджує те, що клієнти банку не проявляють цікавість щодо депозитних програм банку. Проте частка комісійних витрат банку зросла на 169 %, а комісійних доходів всього на 69 %. Також, спостерігається зростання адміністративних витрат та інших

операційних витрат банку на 66 %, переважно за рахунок збільшення витрат на рекламу та маркетинг, та на оренду приміщення. Динаміка сформованого чистого процентного доходу та чистого комісійного доходу сформована на рисунку 2.4.

Рисунок 2.4 – Динаміка сформованих чистих процентних та комісійних доходів (витрат) «ПриватБанк» за 2019-2023 рр., млн грн [8, 21]

Формування позитивного фінансового результату «ПриватБанк» сприяло підвищенню показників рентабельності власного капіталу до 16,3 % та досягнуто рівня довоєнного періоду (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Рентабельність активів та капіталу «ПриватБанк» за 2019-2023 рр [розраховано авторам на основі даних 8, 21]

Показник	Рік					Відхилення +/- 2023 р. до 2019 р.
	2019	2020	2021	2022	2023	
Ретальність власного капіталу	16,069	12,077	16,302	14,646	16,299	0,230
Рентабельність активів	7,147	4,347	6,101	4,575	4,675	-2,472

Так, на кожну гривню власних коштів вкладених у банківську діяльність припадає 16,3 грн прибутку. Ефективність використання активів банку суттєво

знизилася, якщо в 2019 році на кожен гривню вкладену в активи отримано 7,15 грн чистого прибутку, то в 2023 році це лише 4,68 грн.

Отже, за результатами проведеного дослідження можна зробити висновок щодо стабільної діяльності «ПриватБанк». За 2019-2023 роки спостерігається позитивна динаміка щодо зростання обсягів активів, власного капіталу та зобов'язань. Частка власного капіталу в структурі активів зменшилася з 17% до 12%, відповідно частка залучених та запозичених коштів зросла з 83% до 88%. Дане зростання зумовлене переважно збільшенням коштів на вимогу юридичних та фізичних осіб на рахунок у банку, що не є позитивною тенденцією, оскільки клієнти банку надають перевагу ліквідним коштам, які на першу вимогу можуть бути ними використані. Така тенденція унеможливорює ефективно реалізовувати та прогнозувати активні операції «ПриватБанк» в середньо- та довгостроковій перспективі. За результатом роботи у 2023 році банк отримав рекордну суму прибутку за останні роки – 37765 млн грн, переважно за рахунок зростання комісійних доходів, процентних доходів від операцій з цінними паперами, та скорочення процентних витрат, що свідчить про відсутність попиту на депозитні програми з боку клієнтів. У період війни «ПриватБанк» реалізує різні державні ініціативи за програмами «єВіднова», «єОздоровлення», «єПідтримка», співпрацює з міжнародними інституціями щодо підтримки українського бізнесу, удосконалює роботу своїх каналів обслуговування тощо.

2.2 Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»

Аналіз кредитного портфелю є важливим етапом у комплексній оцінці ефективності формування та реалізації КПБ. Ретельне вивчення структури кредитного портфелю, а також оцінка його якості дозволяє виявити потенційні ризики та проблеми, а також визначити стратегії подальшого розвитку КПБ.

За 2019-2023 роки частка кредитного портфелю у структурі чистих активів має тенденцію до зниження. Так, в 2019 році їх частка складала 19,4%, а в 2023 році – 14% (рис. 2.5). Найбільшою складовою активів «ПриватБанк» у 2023 році були цінні папери, що рефінансуються НБУ та обліковуються за справедливою вартістю (171471 млн грн, це 25% чистих активів) та за амортизаційною вартістю (133798 млн грн, це 20 % чистих активів).

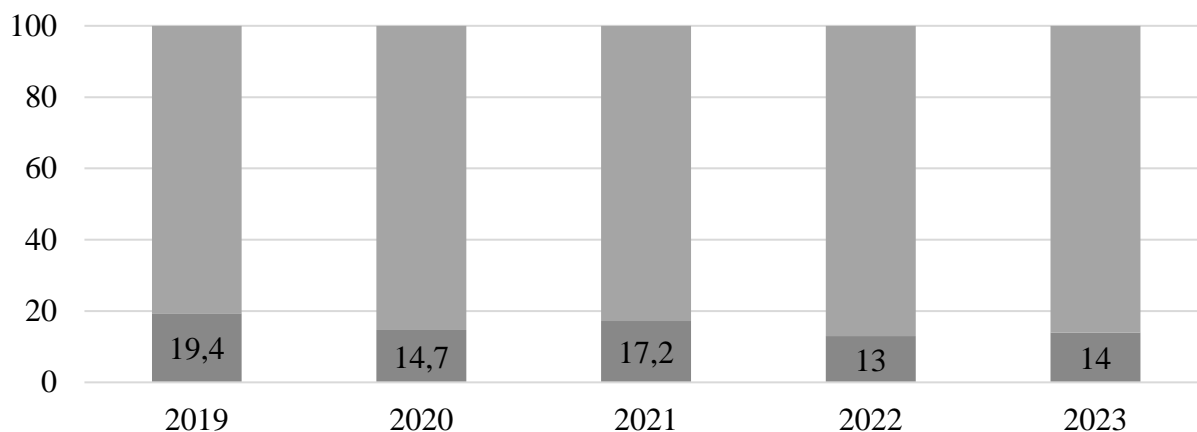

Рисунок 2.5 – Частка кредитного портфелю у структурі чистих активів «ПриватБанк» за 2019-2023 рр., %

В абсолютному значенні обсяг кредитного портфелю зріс на 57 %, з 61033 млн грн до 98638 млн грн. (табл. Г.1). В першу чергу таке зростання зумовлено збільшенням розміру наданих кредитів юридичним особам на 138 %, з 14883 млн грн до 35491 млн грн., та кредитів наданих фізичним особам на 30%, з 46150 млн грн до 60147 млн грн. Важливо зазначити, що суми резервів під знецінення кредитів суттєво скоротилися. Якщо аналізувати кредитний портфел за структурою, то 63% усіх кредитів та заборгованості клієнтів припадає на кредити надані фізичним особам, і лише 32 % - це кредити надані бізнесу. Більш детально розглянемо складові кредитного портфелю (табл. Г.6).

Аналіз таблиці свідчить, що найбільшу частку у структурі кредитного портфелю займають «Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель», це непрацюючі кредити, що були видані банком до грудня 2016 року. Їх частка в структурі кредитного портфелю значно скоротилася за останні 5 років, так в 2019 році вони складали

71 %, це 210579 млн грн, а в 2023 – 62 %, це 170042 млн грн. «ПриватБанк» вживає заходів щодо їх списання за рахунок резерву та стягнення списаної заборгованості. На другому місці це кредити надані фізичним особам з використанням кредитних карток, їх обсяг за 2019-2023 роки зріс лише на 5 %, проте в 2023 році порівняно з 2022 роком на 17% (табл. 2.4). Часка таких кредитів у структурі кредитного портфелю банку на кінець аналізованого періоду складає 20%. Така динаміка свідчить про активний розвиток роздрібного кредитування банку. На третьому місці – це кредити надані підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП), їх частка в структурі кредитного портфелі в 2019 році складала лише 3 %, а в 2023 році – це вже 9%. В абсолютному значення кредити МСП зросли з 8555 млн грн до 25454 млн грн, тобто на 198%. Це пов'язано із тим, що «ПриватБанк» надає українському бізнесу доступ до широкого спектру державних і міжнародних програм підтримки. Серед них: програма розподілу кредитних ризиків ЄБРР, програма державних кредитних гарантій для нових бізнес-кредитів, а також урядова ініціатива «5-7-9%», яка частково компенсує процентні ставки за бізнес-кредитами.

Динаміка обсягів наданих кредитів фізичним особам в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Обсяг наданих кредитів фізичним особам у розрізі цілей кредитування за період 2019-2023 років, млн грн [21]

Вид кредиту	Роки					Відхилення +/- 2023 р. до 2019 р.
	2019	2020	2021	2022	2023	
Кредити фізичним особам – кредитні картки	51890	40609	45314	46593	54500	2610
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	11467	9566	9858	3880	9751	-1716
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	4148	3500	5343	3912	5618	1470
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	250	35	394	328	885	635
Кредити фізичним особам – інші кредити	498	129	83	26	13	-485

Вид кредиту	Роки					Відхилення +/- 2023 р. до 2019 р.
	2019	2020	2021	2022	2023	
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – фізичні особи	742	588	267	364	147	-595
Всього	68995	54427	61259	55103	70914	1919

Спостерігається позитивна динаміка щодо зростання обсягів іпотечного кредитування, це пов'язано із тим що «ПриватБанк» бере участь у державній програмі пільгового іпотечного кредитування «ЄОселя». У 2023 року загальна сума кредитів за програмою «ЄОселя» складала 2573 млн грн (у 2022 році – 107 млн грн).

Отже, за 2019-2023 роки загальна сума наданих кредитів та авансів, без вирахування резервів під очікувані кредитні збитки, скоротилася на 7 % з 296043 млн грн до 274917 млн грн (табл. Г.6). Така динаміка є результатом кредитної політики банку, яка направлена на формування більш жорстких вимог щодо перевірки позичальника, що і призвело до скорочення наданих кредитів, проте їх якість значно покращилася, це підтверджується скорочення обсягів сформованих резервів на покриття кредитного ризику з 236499 млн грн до 182898 млн грн.. Відповідно, за рахунок зменшення резервів вдалося досягти позитивної динаміки щодо зростання загального обсягу наданих кредитів та авансів з 29544 млн грн у 2019 році до 92019 млн грн в 2023 році.

Доцільно провести аналіз динаміки та структури кредитів наданих юридичним особам та підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП) у розрізі галузей економіки та напрямками комерційної діяльності за 2022-2023 роки (рис. 2.6).

2022 рік

2023 рік

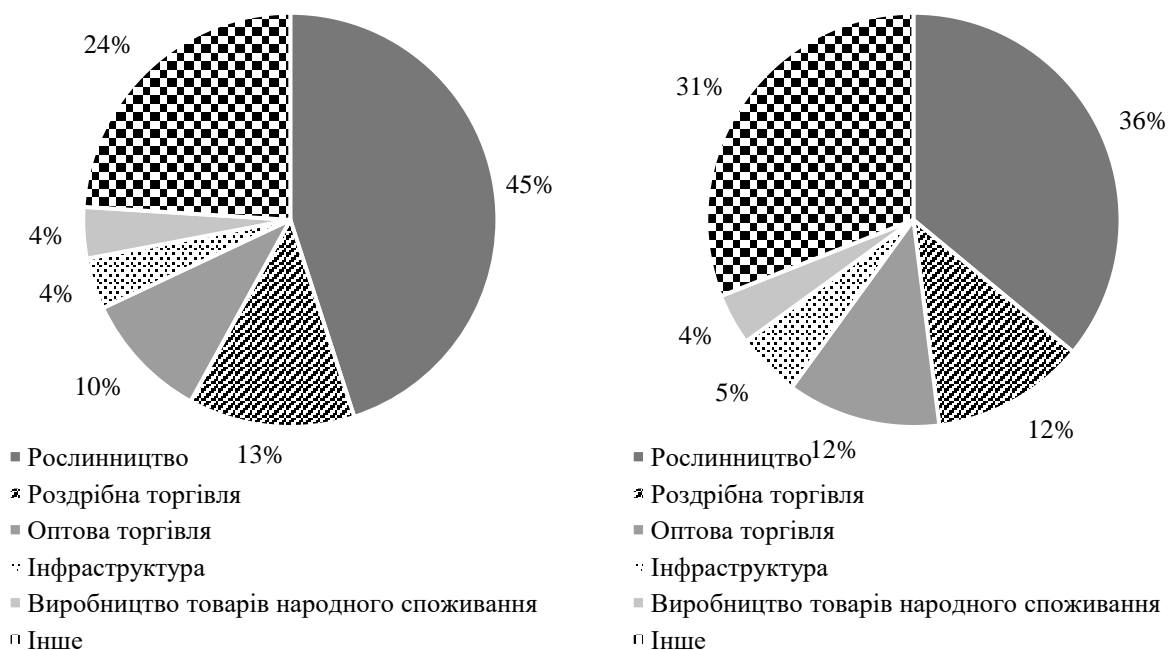

Рисунок 2.6 – Структура кредитів наданих юридичним особам та підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП) у розрізі галузей економіки та напрямками комерційної діяльності за 2022-2023 рр.,% [21]

Обсяг наданих кредитів юридичним особам та МСП зріс на 107 %. Дослідження структури наданих кредитів за секторами економіки у 2022 та 2023 році, можна сказати, що вона суттєво не змінилася. Переважно позичальниками є бізнес аграрії, частка таких кредитів склала 36 %, це пояснюється тим що банк підтримує державні програми 5-7-9%, компенсаційні виплати аграріям. Наступні за обсягом є кредити надані на розвиток роздрібної та оптової торгівлі (24%), інфраструктури (5%), і лише 4% це кредити на виробництво товарів народного споживання.

Важливим етапом при аналізі кредитного портфелю банку є дослідження обсягів сформованих резервів під знецінення кредитів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка резервів на знецінення кредитів «ПриватБанк» за 2019-2023 рр., млн грн [21]

Показник	Роки
----------	------

	2019	2020	2021	2022	2023
Резерв під очікувані кредитні збитки в межах 12 місяців	878	1112	1254	2470	2208
Резерв під очікувані кредитні збитки в межах строку дії кредиту	278	437	265	3641	2192
Резерв під очікувані кредитні збитки - знецінені кредити	235263	176135	172831	176301	178498
Всього резерву під очікувані кредитні збитки	236499	177751	174350	182412	182898

Дані таблиці, підтверджують, що найбільш значний обсяг резервів у «ПриватБанк» був сформований під знецінення кредитів, що надані юридичним особам – 98% усіх сформованих резервів. Це ті кредити, які ще в 2016 році були визнані Фондом гарантування вкладів як індивідуально знецінені, що негативно позначилося на якості кредитного портфелю банку. Уцілому загальний обсяг сформованих резервів за 2019-2023 роки скоротився з 236499 млн грн до 182898 млн грн, або на 23%, що говорить про поступове покращення якості кредитного портфелю внаслідок реалізації сформованою КПБ.

Банк надає кредити під забезпечення, детальна інформація наведена в табл. 2.5. Не передбачено забезпечення за кредитними картками, споживчими кредитами та деякими кредитами МСП.

Найбільший обсяг забезпечення сформований під кредити підприємству малого та середнього бізнесу, де в якості забезпечення виступають об'єкти комерційної нерухомості, автомобілі, обладнання тощо. Це є цілком логічно, оскільки обсяг таких наданих кредитів за останні 5 років зріс на 198%. Динаміка обсягів сформованого забезпечення прямопропорційно залежить від динаміки наданого виду відповідного кредиту.

Таблиця 2.5 – Забезпечення кредитів наданих «ПриватБанк» у 2023 році, млн грн [21]

Показник	Активи з надлишковим заставним забезпеченням	Активи з недостатнім заставним забезпеченням
----------	--	--

	Балансова вартість	Справедлива вартість забезпечення	Балансова вартість	Справедлива вартість забезпечення
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремих портфель	282	1 165	127	-
Кредити юридичним особам	5 051	9 070	517	380
Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО	1 459	1 468	-	-
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	4 177	9 026	177	5
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	793	1 799	24	-
Кредити фізичним особам – інші кредити	9	28	-	-
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	10 410	27 802	13 273	5 553
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	596	1 813	44	-

Отже, аналіз кредитного портфелю банку засвідчив, що найбільшу частку у структурі кредитного портфелю займають «Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремих портфель», це непрацюючі кредити, що були видані банком до грудня 2016 року, проте позитивним є скорочення їх частки у структурі з 71 % до 62 %. Серед наданих кредитів переважають кредити фізичним особам - 63%, і лише 32 % - це кредити юридичним особам. В абсолютному значенні обсяг кредитного портфелю зріс на 57% за рахунок зростання наданих кредитів фізичним особам з використанням кредитних карток, кредитування підприємств малого та середнього бізнесу, іпотечного кредитування. Серед юридичних осіб переважно клієнтами були бізнес-аграрії та представники роздрібної та оптової торгівлі.

2.3 Оцінка ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»

Одне з ключових завдань, що стоїть перед керівництвом банку – розробка та реалізація ефективної кредитної політики. Досліджуваний нами банк має Положення про кредитну політику АТ КБ ПриватБанку [36], в якому зазначені основні постулати реалізації КП, а саме мета, завдання, функції. Даний документ включає розділи Клієнти та продукти, валюта фінансування, цільові галузі для фінансування, ухвалення новацій та змін, обробка виключних ситуацій, основні принципи кредитування, організація кредитного процесу, мінімальні вимоги до потенційних позичальників, мінімальні стандарти кредитної угоди, кредитні повноваження, моніторинг кредитів, економічні заходи в роботі з проблемними кредитами, звітність [36]. КПБ є не просто складовою стратегії банку, а й ключовим інструментом, який регулює процес надання кредитів, встановлення відсоткових ставок, контроль за якістю кредитного портфелю та роботу з проблемними позиками. Головною метою будь-якої КП є забезпечення максимальних прибутків при мінімальних ризиках, а також досягнення стійкого росту шляхом покращення якості кредитного портфелю. З кредитними програмами банку можна ознайомитися на офіційному сайті «ПриватБанк» [22]. Проте нарощення обсягів кредитного портфелю не завжди є показником успішності кредитної політики. Тому важливим етапом нашого дослідження є проведення оцінки ефективності реалізації КП «Приватбанк», враховуючи показники доходності та ризиковості кредитного портфелю, про які ми вже згадували в першому розділі, та які наведені в додатку Б. Використовуючи фінансову звітність банку (додаток Г) розраховано показники дохідності кредитного портфелю (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Показники дохідності кредитного портфелю «ПриватБанк» за 2019-2023 рр. (розраховано автором на основі [8, 21])

Показник	Роки					Темп приросту, %
	2019	2020	2021	2022	2023	

Рівень дохідності, %	11,43	8,72	8,49	7,85	10,35	-9,49
Частка процентних доходів у загальному обсязі доходів, %	71,04	37,94	40,42	26,84	27,98	-60,61
Чиста процентна маржа, грн.	0,07	0,04	0,06	0,06	0,08	19,43
Дохідність кредитної діяльності на одиницю активів, грн.	0,07	0,04	0,04	0,03	0,04	-52,53
Рентабельність кредитних операцій, грн.	2,39	1,70	3,15	5,22	4,30	79,90

Показник рівня дохідності від кредитних операцій розрахований як відношення отриманих процентних доходів за кредитними операціями до обсягу кредитного портфелю. Даний показник характеризує ефективність реалізації КП показуючи дохідність коштів, що були надані банком у тимчасове користування своїм клієнтам. У 2019 році рівень дохідності складав 11 %, а в 2023 році – 10%, це є негативною тенденцією, при цьому темпи зростання процентних доходів випереджають обсяги зростання кредитного портфелю, що говорить про зростання відсоткових ставок за наданими кредитами.

Частка процентних доходів у загальних доходах суттєво зменшилася, про що свідчить відповідний показник, в 2019 році дана частка складала 71%, а в 2023 році – 28%. Це пов'язано з тим, банк сформував більше частину процентних доходів за рахунок вкладення коштів у цінні папери з низьким ризиком ОВДП та депозитні сертифікати.

Показник чистої процентної маржі за 2019-2023 роки зріс на 19%, що позитивно характеризує «Приватбанк». Даний показник зріс переважно за рахунок зростання обсягів процентних доходів, кредитного портфелю та зменшення процентних витрат.

За досліджуваній період показник дохідності кредитної діяльності на одиницю активів знижується, що є негативною характеристикою «ПриватБанк». Так, у 2019 році на 1 гривня активів припадає 0,07 грн. доходу, а в 2023 році – 0,04 грн. Скорочення даного показника викликане зменшенням процентних доходів від кредитних операцій в порівнянні із загальним обсягом

активів. Це свідчить про те, що банк менш успішно використовує свої активи для генерації прибутку через кредитні операції, надаючи перевагу інвестиційній діяльності та вкладаючи власні кошти в низько ризикові державні цінні папери за якими держава пропонує привабливі ставки. Отже, низький рівень доходності кредитної діяльності банку не є свідченням того, що банк неефективно використовує ресурси банку, це пов'язано із переорієнтацією та диверсифікацією його активних операцій у напрямку інвестиційних цінних паперів, оскільки дохідність таких операцій є вищою. Така тенденція може бути результатом добре продуманої та пристосованої до умов ринку процентної політики, яка допомагає забезпечити стійкий ріст прибутковості банку.

Рентабельність кредитних операцій зросла на 80%, що є свідченням реалізації ефективної процентної політики щодо регулювання співвідношення між ціною залучених та розміщених ресурсів. Відповідно, ставки за кредитними операціями є суттєво вищими за депозитні ставки. Тим баче, за аналізовані роки обсяг процентних витрат суттєво знизився, що говорить про зниження попиту на депозитні програми з боку клієнтів з причин високої інфляції та низької прибутковості таких програм.

Наступним етапом оцінки ефективності є розрахунок показників ризику кредитного портфеля (табл. 2.7).

Коефіцієнт якості кредитного портфеля має тенденцію до скорочення, про те його значення залишається досить високим. Це пов'язано із великим розміром наявних знецінених ФГВФО кредитів юридичних осіб еквласників банку на балансі банку. Оскільки з кожним роком обсяг таких резервів зменшується, а кредитний портфель зростає значення даного коефіцієнту зменшилося на 17%, що свідчить про зменшення ризиковості кредитних операцій банку та є результатом більш ефективної та виваженої до ризиків кредитної політики банку.

Таблиця 2.7 – Показники ризику кредитного портфелю «ПриватБанк» за 2019-2023 рр. (розраховано автором на основі [8, 21])

Показник	Роки					Темп приросту, %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Коефіцієнт якості кредитного портфеля	0,80	0,76	0,72	0,73	0,67	-16,72
Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку	4,34	3,36	2,62	3,16	2,20	-49,37
Коефіцієнт покриття кредитного портфелю власним капіталом	0,18	0,23	0,27	0,23	0,30	64,49
Коефіцієнт проблемних кредитів	0,81	0,77	0,72	0,71	0,66	-18,68

Відповідно, коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку теж є достатньо високим, що є негативним з точки зору формування високого рівня кредитного ризику. У 2019 році наявні резерви під знецінення кредитів в 4 рази перевищували розмір власного капіталу, а в 2023 році – в 2 рази. Даний показник мав тенденцію до скорочення, що є позитивним фактом.

Коефіцієнт покриття кредитного портфелю власним капіталом відображає ступінь захищеності кредитного портфеля та показує, яка частина власних коштів припадає на кожну гривню виданих кредитів. Цей показник є важливим для оцінки стабільності фінансового стану банку та його здатності витримувати можливі втрати в разі неповернення кредитів. За аналізований період даний показник є зріс на 64%. Станом на кінець 2023 року на 1 грн наданих кредитів припадає 0,30 грн власного капіталу. Вцілому даний коефіцієнт зріс за рахунок зростання обсягу власного капіталу банку, що характеризує ПриватБанку як фінансово стійку установа, яка може витримати можливі збитки, що виникають в результаті неповернення кредитів.

Коефіцієнт проблемних кредитів вказує на частку проблемних кредитів в загальному обсязі кредитного портфеля. Скорочення даного показника за 2019-2023 роки з 0,81 до 0,66 свідчить про зниження рівня кредитного ризику, проте його значення є достатньо високим. Причиною такого зростання є визнання знеціненими кредитів юридичним особам.

Таким чином, аналіз оцінки ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки, засвідчив зменшення рівня доходності кредитного портфелю на 9%; скорочення частки процентних доходів за кредитними операціями банків у загальному обсязі доходів на 61%, оскільки більшу частину процентних доходів банк отримав від операцій з цінними паперами; погіршилася дохідність кредитної діяльності на одиницю активів, це пов'язано із переорієнтацією та диверсифікацією активних операцій банку у напрямку інвестиційних цінних паперів, оскільки дохідність таких операцій є високою, а рівень ризику низький. Проте, покращилися показники чистої процентної маржі та рентабельності кредитних операцій, дані показники зросли за рахунок зростання процентних доходів з одночасним зменшенням процентних витрат. Це є свідченням реалізації ефективної процентної політики щодо регулювання співвідношення між ціною залучених та розміщених ресурсів.

Показники оцінки ризиковості кредитного портфелю «ПриватБанку» є досить високими, що свідчить про високий рівень кредитного ризику. Це пов'язано із великим розміром наявних знецінених ФГВФО кредитів юридичних особі экс-власників банку на балансі банку. Проте, прослідковується позитивна динаміка даних показників у бік зниження, що свідчить про пошук шляхів зниження ризиковості кредитної діяльності через проведення більш ефективної та виваженої до ризиків кредитної політики «ПриватБанк».

2.4 Удосконалення кредитної політики банку на основі побудови моделі впливу економіко-соціальних факторів на обсяг кредитного портфелю банку

Банківські кредити виступають рушійною силою економічного розвитку. Вони забезпечують доступ до необхідних фінансових ресурсів,

стимулюючи підприємницьку активність, інвестиції та споживання. Завдяки кредитам, бізнеси можуть розширюватися, впроваджувати інновації та підвищувати продуктивність, що сприяє загальному економічному зростанню та стабільності. Кредитування є ключовим джерелом доходу банку, проте зростання обсягу непогашених кредитів ставить під загрозу загальну стабільність банку. АТ КБ «ПриватБанк» є лідером на українському ринку кредитування, його частка ринку складає – 14%, це найбільший показник серед усіх банків. Тому від ефективності формування та реалізації КПБ залежить формування якісного кредитний портфель, що є надзвичайно важливим для забезпечення належного рівень ліквідності, прибутковості та мінімізації кредитного ризику. Зважаючи на системоважливість даного банку для країни та лідируючі позиції на українському ринку кредитування пропонуємо провести аналіз впливу економіко-соціальних факторів на розмір кредитного портфеля «ПриватБанк» використовуючи метод кореляційно-регресійного аналізу. Оскільки факторів для дослідження буде декілька, побудуємо багатофакторну регресійну модель для встановлення лінійного зв'язку між кількома незалежними змінними та однією залежною змінною (формула 1.1):

$$Y = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_i X_i + \varepsilon, \quad (1.1)$$

де i – загальна кількість показників дослідження;

α – вільний член рівняння регресії;

β_i – коефіцієнти рівняння регресії;

X_i – незалежні змінні дослідження;

ε – стандартна помилка дослідження [20].

Кредитна політика банку, в першу чергу впливає на розмір кредитного портфелю. Тому, в нашій моделі в якості результативної ознаки виступає обсяг кредитного портфелю, без вирахування резервів, млн грн (Y) «ПриватБанк». Модель продемонструє на скільки зміниться обсяг кредитного портфелю

банку з урахуванням кредитної політики «ПриватБанк» при зміні факторних ознак.

Модель включає наступні факторні ознаки:

– ВВП на душу населення (номінальне), грн. (X_1) – показник, що характеризує середній економічний добробут населення країни і дає змогу оцінити рівень життя та економічний розвиток країни.

– облікова ставка, % (X_2) впливає на вартість кредитів, що надаються комерційними банками, що прямо впливає на суму процентних доходів отриманих за такими кредитами. Вона є ключовим інструментом монетарної політики, за допомогою якого центральні банки регулюють економічну активність і рівень інфляції.

– середня заробітна плата в Україні, грн (X_3) є важливим показником економічного добробуту населення. Вона відображає не лише рівень доходів працівників, але й загальний стан економіки, рівень інфляції, зайнятість та політику уряду. Враховуючи, що кількість наданих кредитів фізичним особам у структурі кредитного портфелю «ПриватБанк» складає 63 %, в переважній більшості це надані кредити з використанням кредитних карток. Тому врахування даного показника є досить важливим при побудові моделі.

– чистий прибуток (збиток) підприємств (X_4), млн грн – наявність позитивного фінансового результату у діяльності суб'єктів господарювання дає можливість здійснювати інвестиції у розвиток свого підприємства, а саме розширення виробничих потужностей, автоматизація та модернізація обладнання, впровадження інноваційних технологій тощо. Кредитні ресурси в даному випадку, можуть виступати як залучені джерела фінансування інвестицій, а прибутковість підприємства є певною гарантією щодо погашення здійснених ним банківських позик;

– кількість діючих банків (X_5), даний показник важливий з точки зору наявності конкурентів у банківському секторі;

– кількість суб'єктів господарювання (X_6), даний показник є важливим з точки зору наявності клієнтів банку та характеризує економічний потенціал

української економіки щодо бізнес-клімату, інвестиційної привабливості, інноваційної активності, диверсифікації економіки, зайнятості та добробуту населення тощо.

У таблиці 2.8 представлені вихідні дані для шестифакторної моделі регресії за 2012-2023 роки.

Таблиця 2.8 – Шестифакторна модель регресії [21, 39]

Рік	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y
2012	30912,5	7,5	3041	35067,3	176	1600304	132150
2013	31988,7	6,5	3282	-22839,7	180	1722251	154220
2014	35834	14	3480	-590066,9	163	1932325	180714
2015	46210,2	22	4195	-373516,0	117	1974439	217689
2016	55853,5	14	5183	29705,0	96	1865631	227924
2017	70224,3	14,5	7104	168752,8	82	1805144	237181
2018	84192	18	8865	288305,5	77	1839672	291936
2019	94589,8	13,5	10497	523779,0	75	1941701	296043
2020	100432,5	6	11591	68054,9	73	1973652	232772
2021	131907,2	9	14014	885276,5	71	1956320	242568
2022	126152,3	25	14847	-276277,7	67	1732576	250496
2023	186795	15	17442	-276277,7	63	1732576	274917

Довідка: X₂ – значення на кінець періоду

X₄, X₆ – відсутні статистичні дані за 2023 рік, тому для розрахунку брали значення на рівні 2022 року

За допомогою пакета «Аналіз даних» EXCEL здійснено регресійний та дисперсійний аналіз лінійної регресії з використанням опції «Регресія». Розглянемо отримані результати та побудуємо рівняння.

Коефіцієнт кореляції та коефіцієнт детермінації є важливими статистичними показниками, які використовуються для оцінки взаємозв'язку між змінними в дослідженні (2.9).

Таблиця 2.9 – Показники міри щільності кореляційного зв'язку

<i>Regression Statistics</i>		
Multiple R	0,933692	Множинний коефіцієнт кореляції (r)
R Square	0,871781	Коефіцієнт детермінації (r ²)
Adjusted R Square	0,717918	Виправлений коефіцієнт детермінації (D)
Standard Error	27136,78	
Observations	12	Вибірка

Коефіцієнт кореляції дозволяє оцінити силу зв'язку між двома змінними. Високе значення абсолютної величини 0,93 вказує на сильний

зв'язок між факторами, оскільки значення показника наближене до 1. Коефіцієнт детермінації показує, наскільки добре модель або регресійна лінія пояснює варіацію залежної змінної. Високе значення $r^2 = 0,87$ (наближене до 1) означає, що модель добре пояснює дані.

Далі необхідно оцінити статистичну значимість коефіцієнта детермінації за F-критерієм Фішера, розрахованим за даними спостережень за формулою:

$$F = \frac{r^2}{1-r^2} \times (n - 2) \quad (1.2)$$

Фактичне значення F-критерія порівнюється з табличним, якщо $F_{розр.} > F_{табл.}$ при заданому рівню довіри 0,95, то гіпотеза про значущість зв'язку між залежною і факторними змінними підтверджується. Дані розрахунки були проведені за допомогою опції «Регресія» (2.10).

Таблиця 2.10 – Показники оцінки значимості зв'язку між ознаками за F-критерієм Фішера

ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	6	25034633640	4172438940	5,66595822	0,038290684
Residual	5	3682024097	736404819,4		
Total	11	28716657737			

$F_{табл}$ значення при ступенях свободи $k_1 = m = 6$ і $k_2 = n - m - 1 = 12 - 6 - 1 = 5$, $F_{кр}(6; 5) = 4,95$. Отримане розрахункове значення $F_{розр.} = 5,66$ є більшим за $F_{табл.}$, що підтверджено автоматичним розрахунком значення *Significance F* = 0,038, яке менше 0,05. Тобто, можемо говорити, що модель є адекватною за критерієм Фішера з рівнем надійності 0,95.

Одержане регресійне рівняння має наступний вигляд:

$$y = 171181,1 + 0,708554x_1 + 2274,54x_2 - 6,19037x_3 + 0,024194x_4 - 760,78x_5 + 0,053326x_6$$

Інтерпретація змістовних значень параметрів знайденої моделі:

- зростання ВВП на душу населення на 1 грн. зростання Y в середньому на 0,70888554 млн грн;
- зміна облікової ставки у бік зростання на 1 % дасть можливість збільшити Y в середньому на 2274,54 млн грн;
- зростання середньої заробітної плати на 1 грн. призведе до зменшення Y в середньому на 6,19037 млн грн;
- зростання чистого прибутку (збитку) суб'єктів господарювання на 1 грн. збільшить Y в середньому на 0,024194 млн грн;
- зростання чисельності діючих банків на 1 од. призведе до зменшення Y в середньому на 760,78 млн грн;
- зростання чисельності суб'єктів господарювання на 1 од. призведе до збільшення Y в середньому на 0,053326 млн грн.

Варто оцінити практичну значущість побудованої регресійної моделі розрахувавши середню помилку апроксимації. Для цього спочатку визначимо абсолютну помилку апроксимації (табл. 2.11).

Середня похибка апроксимації – це показник, що характеризує якість моделі та показує наскільки точно апроксимована модель відображає реальні дані. Вона визначається як середнє значення абсолютних похибок між прогнозованими значеннями і фактичними значеннями. При значенні помилки апроксимації до 20 % прийнято вважати отримане рівняння достатньо адекватним [20].

Таблиця 2.11 – Абсолютна помилка апроксимації

Y	$Y(x)$	$\varepsilon = Y - Y(x)$	ε^2	$(Y - Y_{\text{ср}})^2$	$ \varepsilon : Y $
132150	143607,2	11457,206	131267567,6	9228964556	0,087
154220	142662,1	-11557,870	133584361,9	23783808400	0,075
180714	171632,1	-9081,926	82481375,8	32657549796	0,050
217689	235235,3	17546,342	307874125,7	6139349316	0,081
227924	237685,5	9761,481	95286513,5	51949349776	0,043
237181	247904,4	10723,390	114991092,7	56254826761	0,045
291936	263399,6	-28536,413	814326839,7	85226628096	0,098
296043	263087,1	-32955,894	1086090951,7	87641457849	0,111

232772	235593,0	2821,049	7958314,9	54182803984	0,012
242568	270087,8	27519,791	757338916,0	58839234624	0,113
250496	260254,8	9758,758	95233366,8	62748246016	0,039
274917	267461,1	-7455,915	55590670,7	75579356889	0,027
					0,781

Середня помилка апроксимації розрахована за формулою 1.3:

$$A = \frac{\sum|\varepsilon \cdot Y|}{n} \cdot 100\% = \frac{0.781}{12} \cdot 100\% = 6,51\% \quad (1.3)$$

$A < 20\%$ вказує на високу точність підбору вихідних даних факторів моделі (X_1 - X_6).

Отже, запропонована сукупність факторів, врахованих при побудові регресійної моделі кредитування, дозволить пояснити динаміку зміни кредитного портфеля. Впровадження цієї моделі в практичну діяльність «ПриватБанк» сприятиме оптимізації структури його кредитного портфеля.

Використовуючи результати багатфакторної моделі здійснено прогнозування розміру кредитного портфелю «ПриватБанк» на 2024 рік (рис. 2.7).

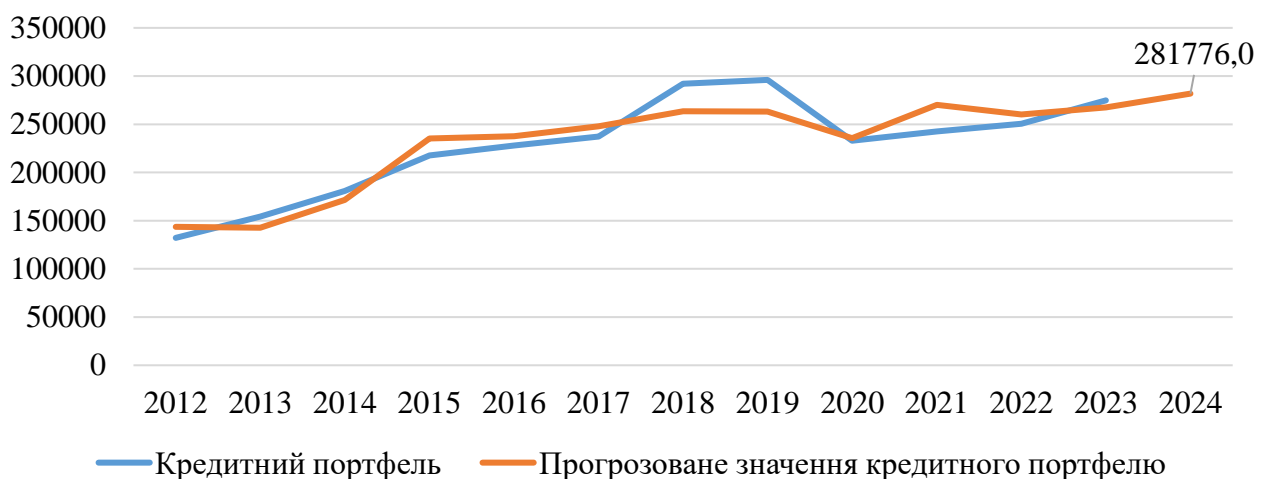

Рисунок 2.7 – Динаміка кредитного портфелю банку та прогнозоване його значення на 2024 рік, млн грн

За результатами дослідження виявлено, що в 2024 році можливий ріст кредитного портфелю «ПриватБанку» до 281776 млн грн, тобто на 5,4%. Враховуючи розраховану похибку апроксимації отриманий результат має похибку в 6,51%, тобто прогнозне значення може коливатися в межах від 263432,3 млн грн до 300119,6 млн грн. Нарощення обсягу кредитного портфелю, його дохідність та рівень ризику залежить як від неконтрольованих зовнішніх факторів, так і від правильно спланованої кредитної політики банку, яка має вчасно реагувати на зовнішні прояви та потреби ринку.

На сьогодні враховуючи невизначеність середовища в якому провадить свою діяльність «ПриватБанк», враховуючи нові виклики та загрози, пріоритетними напрямками удосконалення КПБ є:

– розробка привабливих програм кредитування великого бізнесу, окрім вже існуючих. Проте враховуючи воєнні дії, не варто сподіватися на суттєве зростання таких кредитів, особливо довгострокового характеру. Український бізнес зараз потребує здебільшого кредитних ресурсів для поповнення своїх обігових коштів, фінансування капітальних інвестицій та реструктуризації власних боргів та сподівається на нижчі відсоткові ставки, за рахунок зниження облікової ставки НБУ;

– продовження активного кредитування малого та середнього бізнесу через участь у державній програмі «Доступні кредити 5-7-9%» ом'якшення кредитних стандартів для МСП, низька відсоткова ставка та великі суми кредитування стимулюватиме попит, проте не варто виключати ризик погіршення якості кредитного портфелю;

– підтримка достатнього та оптимального рівня ресурсної бази при подальшій політиці зниження вартості кредитів для клієнтів. Підтримання ресурсної бази вимагає комплексного підходу, включаючи ефективне управління активами і пасивами, залучення нових джерел фінансування, зокрема через розробку вигідних депозитних продуктів для фізичних та юридичних осіб, що стимулюватимуть зростання депозитної бази, та

ефективного використання можливостей фінансового ринку для залучення коштів з використанням фінансових інструментів;

- продовження реалізації державної програми «єОселя». Окрім даної програми інших іпотечних програм кредитування в Україні не існує, оскільки умови кредитування програми «єОселя» витіснили всі інші, тому розробляти нові програми щодо іпотечного кредитування немає необхідності;

- розробка привабливих програм кредитування домогосподарств через пом'якшення кредитних стандартів для усіх видів роздрібних кредитів, зокрема на споживчі кредити, оскільки в даному секторі поряд з банками конкурують також небанківські фінансові установи.

- продовжувати створювати та реалізовувати високоякісні та інноваційні продукти та послуги, зокрема у напрямку персоналізація обслуговування щодо аналізу великих даних. Використання аналітики великих даних для створення індивідуальних пропозицій та персоналізованих фінансових рішень для клієнтів. Це дозволяє не тільки задовольнити потреби клієнтів, але й забезпечити стійкість та конкурентоспроможність банківської установ, оскільки нові продукти та послуги створюють додаткові джерела доходу та сприяють зростанню прибутковості банку. Впровадження нових технологій дозволяє знижувати витрати та підвищувати ефективність внутрішніх процесів банку.

- оптимізація та відновлення регіональних мереж відділень та банківської інфраструктури, що включає аналіз та оцінка існуючої мережі, розробка стратегії оптимізації, інтеграція сучасних технологій, підвищення рівня обслуговування клієнтів тощо. Це позитивно вплине на якість та доступність послуг, що підвищує рівень задоволеності клієнтів та зміцнить конкурентні позиції на ринку.

- здійснення постійного моніторингу та прогнозування кредитного ризику за допомогою матриці кредитних рішень, важливість розробки якої пов'язана із зміна масштабів кредитування, що впливає на якість кредитного портфелю, а це вимагає відповідної дії з боку менеджменту банку.

Проте, необхідно розуміти, що для роботи банку та відновлення функції кредитування необхідні сприятливі економіко-соціальні умови, зокрема позитивна динаміка щодо економічного зростання, помірною контрольована інфляція, стабільний валютний курс, зниження рівня облікової ставки, підвищення добробуту населення тощо. Зважаючи на воєнні дії сподіватися на покращення економіко-соціальних умов в країні не варто, тому банк має вчасно реагувати на виклики ринку адаптовуючи та удосконалюючи свою кредитну політику до сучасних умов.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження в кваліфікаційній роботі бакалавра були сформовані наступні висновки.

Кредитна політика відіграє важливу роль у забезпеченні прибутковості банку, оскільки вона впливає на його доходи, витрати та ризики. Вивчення різних підходів до трактування поняття «кредитна політика банку», дало можливість сформулювати власне, як систему стратегічних і тактичних рішень, що визначають підходи та принципи кредитування, а також параметри, умови та процедури, за якими банк надає кредити своїм клієнтам. Актуальність досліджуваної тематики підтверджується трендовим аналізом частоти пошуку поняття «кредитна політика банку» користувачами в пошуковій системі Google .

Розкриваючи сутність КПБ визначено її місце в ієрархії банківського менеджменту, окреслило мету та завдання, охарактеризовано типи КП (консервативний, поміркований, агресивний), наведено класифікацію КП за різними ознаками (за суб'єктами кредитування, цілями, ціною кредиту, географією застосування, типом ринку, забезпеченістю), виокремлено загальні (комерційна, стимулююча, контролююча) та специфічні (створення системи цілей управління кредитною діяльністю банку, узгодженість інтересів кредиторів та позичальників, оптимізація окремих кредитних продуктів та кредитного портфелю) функції КПБ.

Визначено, що МФР КПБ є складним та комплексним процесом, під яким ми розуміємо комплекс взаємоузгоджених дій щодо розробки та схвалення управлінських рішень з питань реалізації КПБ, які базуються на системі завдань, принципів, методів, функцій, та забезпечують досягнення поставлених цілей та запланованого рівня прибутковості банківської діяльності. МФР КПБ розглянуто за системним підходом, що включає цільову (мета, завдання) та організаційно-функціональну складову (суб'єкт, об'єкт,

функції, принципи, методи, фактори). Розглянуто КР, як ключових чинник, що має вплив на формування та реалізацію КПБ. Визначено, що важливим елементом МФР КПБ є контрольний механізм, що включає спостереження за факторами, моніторинг результатів кредитних операцій та прийняття управлінських рішень.

Оцінка ефективності реалізації КП, є важливим елементом при розробці та прийнятті управлінських рішень, вона включає дві групи показників, перша включає показники оцінки складу та структури кредитного портфелю, друга – показники ефективності реалізації КПБ з точки зору доходності та ризиковості кредитного портфелю.

Досліджуючи діяльність АТ КБ «ПриватБанк» визначено, що це найбільшим українським банком за розміром активів, власного капіталу та зобов'язань. Станом на 01.01.2024 року частка активів АТ КБ «ПриватБанк» складає 39 % від загальної суми активів усіх банків, зобов'язань – 23% , власного капіталу – 28%. З 2015 року і до сьогодні Національний банк України відносить АТ КБ «ПриватБанк» до системно важливих. Прибутковість банківської системи в 2023 році склала 86545 млн грн, на АТ КБ «ПриватБанк» припадає 44 % прибутку (37764 млн грн). Завдяки своїй інноваційній діяльності, а також спільній реалізації державних програм, кількість активних клієнтів банку становить понад 19 млн осіб.

Аналіз дослідження фінансового стану «ПриватБанк» показав, що за 2019-2023 роки спостерігається позитивна динаміка щодо зростання обсягів активів, власного капіталу та зобов'язань. Частка власного капіталу в структурі активів зменшилася з 17% до 12%, відповідно частка залучених та запозичених коштів зросла з 83% до 88%. Дане зростання зумовлене переважно збільшенням коштів на вимогу юридичних та фізичних осіб на рахунку у банку, що не є позивною тенденцією, оскільки клієнти банку надають перевагу ліквідним коштам, які на першу вимогу можуть бути ними використані. Така тенденція унеможливорює ефективно реалізовувати та прогнозувати активні операції «ПриватБанк» в середньо- та довгостроковій перспективі. За

результатом роботи у 2023 році банк отримав рекордну суму прибутку за останні роки – 37765 млн грн, переважно за рахунок зростання комісійних доходів, процентних доходів від операцій з цінними паперами, та скорочення процентних витрат, що свідчить про відсутність попиту на депозитні програми з боку клієнтів. У період війни «ПриватБанк» реалізує різні державні ініціативи за програмами «єВіднова», «єОздоровлення», «єПідтримка», співпрацює з міжнародними інституціями щодо підтримки українського бізнесу, удосконалює роботу своїх каналів обслуговування тощо.

Аналіз кредитного портфелю банку засвідчив, що найбільшу частку у структурі кредитного портфелю займають «Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель», це непрацюючі кредити, що були видані банком до грудня 2016 року, проте позитивним є скорочення їх частки у структурі з 71 % до 62 %. Серед наданих кредитів переважають кредити фізичним особам - 63%, і лише 32 % - це кредити юридичним особам. В абсолютному значенні обсяг кредитного портфелю зріс на 57% за рахунок зростання наданих кредитів фізичним особам з використанням кредитних карток, кредитування підприємств малого та середнього бізнесу, іпотечного кредитування. Серед юридичних осіб переважно клієнтами були бізнес-аграрії та представники роздрібної та оптової торгівлі. Найбільш значний обсяг резервів був сформований під знецінення кредитів, що надані юридичним особам – 98% усіх сформованих резервів. Це ті кредити, які ще в 2016 році були визнані Фондом гарантування вкладів як індивідуально знецінені, що негативно позначилося на якості кредитного портфелю банку. Уцілому загальний обсяг сформованих резервів за 2019-2023 роки скоротився з 236499 млн грн до 182898 млн грн, або на 23%, що говорить про поступове покращення якості кредитного портфелю внаслідок реалізації сформованої КІПБ.

Аналіз оцінки ефективності кредитної політики «ПриватБанк» засвідчив зменшення рівня дохідності кредитного портфелю на 9%; скорочення частки процентних доходів за кредитними операціями банків у загальному обсязі

доходів на 61%, оскільки більшу частину процентних доходів банк отримав від операцій з цінними паперами; погіршилася дохідність кредитної діяльності на одиницю активів, це пов'язано із переорієнтацією та диверсифікацією активних операцій банку у напрямку інвестиційних цінних паперів, оскільки дохідність таких операцій є високою, а рівень ризику низький. Проте, покращилися показники чистої процентної маржі та рентабельності кредитних операцій, дані показники зросли за рахунок зростання процентних доходів з одночасним зменшенням процентних витрат. Це є свідченням реалізації ефективної процентної політики щодо регулювання співвідношення між ціною залучених та розміщених ресурсів.

Показники оцінки ризиковості кредитного портфелю «ПриватБанку» є досить високими, що свідчить про високий рівень кредитного ризику. Це пов'язано із великим розміром наявних знецінених ФГВФО кредитів юридичних осіб экс-власників банку на балансі банку. Проте, прослідковується позитивна динаміка даних показників у бік зниження, що свідчить про пошук шляхів зниження ризиковості кредитної діяльності через проведення більш ефективної та виваженої до ризиків кредитної політики «ПриватБанк».

Розроблено багатофакторну регресійну модель впливу економіко-соціальних факторів на обсяг кредитного портфелю «ПриватБанку», що є досить актуальним зважаючи на невизначеність середовища в якому функціонують банки на тлі ведення воєнних дій на території України. Побудова моделі дозволила визначити силу впливу обраних факторів на динаміку зміни кредитного портфелю банку. Отримані результати моделі надали можливість спрогнозувати обсяг кредитного портфелю «ПриватБанку» на 2024 рік та визначити подальші пріоритетні напрямки удосконалення його кредитної політики з урахуванням нових викликів та загроз спричинених військовими діями. Впровадження даної моделі в практичну діяльність «ПриватБанк» сприятиме оптимізації структури його кредитного портфеля та покращенню його якості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Karpova T. Improvement of bank's credit policy in the conditions of digital technologies. *Фінанси, облік, банки*. № 1 (24). 2019. с. 48-55
2. Myskiv, G. V., Pavlenchuk, N. F., & Fursina, O. M. (2018). Об'єктивні та суб'єктивні чинники формування кредитної політики банків України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(27), 61–70. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i27.154025>
3. Setiawan R., Abu-Rumman A., Cavaliere L. P. L., P. Ratna Mary Ch., Pachala V. V., Khan A., Sankaran D. Building Strategies for The Banking Sector During the Economic Crisis. *Productivity management*. 2020. v 25 (1S). P. 821-840.
4. Аврамчук Л.А., Заквацький А.П. Вплив пандемії на стан банківського кредитування в Україні. *Scientific collection Interconf*. 2021. № 47: URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/download/10555/9914> (дата звернення: 26.04.2024).
5. Андрос С. В. Кредитно-інвестиційна стратегія комерційного банку в умовах нестабільності маркетингово середовища. *Формування ринкової економіки: збірник наукових праць*. К.: Вид-во КНЕУ, 2011. С. 441-450.
6. Антипенко Н.В., Пироженко Ю.В. Проблеми банківського кредитування в Україні. *Збірник наукових праць*. 2020. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/3273> (дата звернення: 20.04.2024).
7. Антипова Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва*. Харків : НТУ "ХПІ", 2010. № 8. С. 17-22.
8. Балансові звіти банків. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 02.05.2024).

9. Бикова О. В., Марченко О. В. Оцінка ефективності кредитної політики банку. *Молодий вчений*. 2017. №3 (43). С. 586-589.
10. Бітнер І., Коротких О. (2023). Кредитна політика комерційного банку в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*, (56). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-36> (дата звернення 02.05.2024).
11. Васюренко О. В. Банківський менеджмент: посібник. Київ: Академія, 2004. 320 с.
12. Владичин У. В. Банківське кредитування: навч. посіб. Київ: Вид-во «Атіка», 2008. 355 с.
13. Грищенко Т. В. Проблеми формування та реалізації кредитної політики комерційних банків. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2009. № 79. С. 12-15.
14. Гуцал І. С. Дієвість кредитного механізму в економіці України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.04.01 / І. С. Гуцал ; Київ. нац. екон. ун-т. Київ, 2007. 31 с.
15. Дзюбановська Н. А. Реалії та перспективи моделювання оптимальної кредитної стратегії банку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ. 2011. №4. С. 20-25.
16. Добровольська О. В., Йолтухівський В. М. Ліквідне забезпечення як запорука якісної кредитної політики комерційного банку: практичний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8762> (дата звернення: 27.04.2024).
17. Добровольська О. В., Качула С. В., Льовкіна А. С. Фінансовий менеджмент кредитного ризику як запорука безпеки кредитної діяльності банку. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10005> (дата звернення: 27.04.2024).
18. Загородній А. Г. Фінансовий словник. Київ: Знання, КОО, 2010. 587 с.

19. Карбівничий І.В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: автореф. дис. канд. економ. наук: 08.00.08 /. В. Карбівничий. Суми: Українська академія банківської справи НБУ, 2011. 216 с.

20. Козьменко О. В., Меренкова О. В. Статистика: банківський досвід: навчальний посібник : для студентів економ. спец. вищих навч. закладів: у 2 ч. Ч. 1. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 190 с.
https://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/50281/1/koz_m_stat_2.pdf;jsessionid=3C3B474E94AA1B78B8D1AC9E9106AC1A

21. Консолідовані річні звіти за 2019 – 2023 роки. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення 02.05.2024).

22. Кредитні програми [Електронний ресурс]. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/platezhnie-karty/universalna> (дата звернення 01.05.2024).

23. Кредитування і контроль: навч. посібник. Т. С. Смовженко, Р. Р. Коцовська, В. М. Крупський, В. С. Хім'як. Львів: ЛБІ НБУ, 2010. 135 с.

24. Кремень В.М., Кремень О.І., Гуляєва Л.П. Роль банківського кредитування у розвитку економіки України. *Проблеми економіки*. 2020. № 3(45). С. 176–183.

25. Криклій О. А., Мірошніченко О. В. Формування кредитної політики банку. *Вісник УБС НБУ*. 2012. №3 (15). С. 165–171.

26. Круглова О. О. Характеристика кредитної лінії банку як різновиду фінансової послуги. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1 (110). С.119-124.

27. Крухмаль О. В., Васильчук А. Ю. Особливості формування кредитної політики банками України. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6344> (дата звернення: 27.04.2024).

28. Лагутін В. Д. Кредитування: Теорія і практика : навчальний посібник. Київ: Знання, 2012. 215 с.
29. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2010. №3 (9). С. 183-195.
30. Макаренко Ю. П., Самойлова Д. О. Теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банківської установи. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 87-91.
31. Михайляк Г. В., Михайляк І. В. Кредитна політика банків та шляхи її оптимізації. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27(2). С. 103-106.
32. Мікуляк К. А., Кугляр А. А. Сучасний стан банківського кредитування в Україні. *Modern Economics*. 2023. № 38(2023). С. 84-89. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-13).
33. Мульська О., Руцишин Н. Удосконалення механізму банківського кредитування у контексті регулювання фінансово-економічний дисбалансів в Україні. *Світ фінансів*. 2020. № 4(65). С. 168–182.
34. Неізнана О.В., Ткачук К.В. Дослідження сучасного стану кредитування економіки України з боку банківського сектору. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6189> (дата звернення: 19.04.2024).
35. Опитування НБУ. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/opituvannya-pro-umovi-bankivskogo-kredituvannya-ii-kvartal-2023-roku> (дата звернення 02.05.2024).
36. Положення про кредитну політику приват банку. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://static.privatbank.ua/files/credit-politic-ua.pdf>, https://static.privatbank.ua/files/Regulation_on_credit_policy_190617.pdf (дата звернення 02.05.2024).
37. Прокопенко І. Ф., Гопін В. І. Соляр В. В. Основи банківської справи: навч. Посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 410 с.

38. Рошило В.І. Банківське кредитування в Україні : сучасний стан, проблеми та шляхи розв'язання. *Інфраструктура ринку*. Випуск 54. 2021. С. 221-228.

39. Статистична інформація. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.05.2024).

40. Степаненко С. В., Римар О. Г., Гулюк О. І. Методи вдосконалення управління кредитним портфелем банку в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8758> (дата звернення: 27.04.2024).

41. Табенська Ю. В. Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю банку. *Молодий вчений*. 2018. № 8 (2). С. 397-399.